

Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v. v. i.
JERUZALÉMSKÁ 1283/9
110 00 PRAHA 1 – NOVÉ MĚSTO
ČESKÁ REPUBLIKA

METODIKA VZDĚLÁVÁNÍ O ODŠKODŇOVÁNÍ ČLENŮ JEDNOTEK SBORŮ DOBROVOLNÝCH HASIČŮ (*NmetS*)

Číslo výzkumného úkolu: 04-S4-2021-VUBP

Název výzkumného úkolu: BOZP v jednotkách sborů dobrovolných hasičů

Hlavní řešitel: Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v. v. i.

Spoluřešitel: Právnická fakulta Univerzity Karlovy

Místo zpracování: Praha, Ostrava

Datum: 1. 12. 2022

Výzkumní řešitelé: doc. JUDr. Martin Štefko, Ph.D., Mgr. et. Mgr. Filip Dostál MPA,
Ing. Kempná Kamila, Ing. Kempný Kamil, Ing. Smolka Jan,

Odpovědný řešitel: prof. RNDr. Pavel Danihelka, CSc.

©2022

Metodika je výsledkem řešení výzkumného projektu V04-S4 BOZP v jednotkách sborů dobrovolných hasičů řešeného v rámci institucionální podpory na rozvoj výzkumné organizace poskytnuté MPSV na léta 2018–2022.

Oponenti

Ing. Libor Rakovský, lektor, velitel družstva JSDH, ekonom

Ing. Martin Čížek, lektor, ředitel Ústřední hasičské školy v Bílých Poličanech

Seznam publikací, které předcházely metodice

ŠTEFKO, M. a F. DOSTÁL. *Rešerše relevantní právní úpravy pro případ újmy na zdraví členů JSDHO*. BOZP v jednotkách sborů dobrovolných hasičů. Praha: VÚBP, 2021.

METODIKA
VZDĚLÁVÁNÍ O ODŠKODŇOVÁNÍ ČLENŮ
JEDNOTEK SBORŮ DOBROVOLNÝCH
HASIČŮ

**PRÁVNICKÁ
FAKULTA**
Univerzita Karlova

SEZNAM ZKRATEK

BOZP	Bezpečnost a ochrana zdraví při práci
CPS	Centrální požární stanice
ČNR	Česká národní rada
ČR	Česká republika
HZS	Hasičský záchranný sbor
HZS ČR	Hasičský záchranný sbor ČR
GŘ HZS ČR	Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky
JHZSK	Jednotka hasičského záchranného sboru kraje , která je složena z příslušníků hasičského záchranného sboru určených k výkonu služby na stanicích hasičského záchranného sboru (mají postavení státního orgánu a nepodléhají zákonnému pojištění),
JHZSP	Jednotka hasičského záchranného sboru podniku , která je složena ze zaměstnanců právnické osoby nebo podnikající OSVČ, kteří vykonávají činnost v této jednotce jako své zaměstnání (podléhají zákonnému pojištění),
JPO	Jednotka požární ochrany
JSDH	Jednotka sboru dobrovolných hasičů
JSDHO	Jednotka sboru dobrovolných hasičů obce , která je složena z fyzických osob, které nevykonávají činnost v této jednotce jako své zaměstnání (zpravidla nepodléhají zákonnému pojištění s výjimkou uvedenou níže),
JSDHP	Jednotka sboru dobrovolných hasičů podniku , která je složena ze zaměstnanců právnické osoby nebo podnikající OSVČ, kteří nevykonávají činnost v této jednotce PO jako své zaměstnání; jsou to však zaměstnanci zřizovatele jednotky a ve své pracovní náplni mají uvedenou činnost zahrnutu (podléhají zákonnému pojištění).
KS	Krajský soud
MOP	Mezinárodní organizace práce
MS	Městský soud
NOPIŠ	Národní operační a informační středisko
NSS	Nejvyšší správní soud
OOP	Osobní ochranné prostředky
OOPP	Osobní ochranné pracovní prostředky

OSSZ	Okresní správa sociálního zabezpečení
OSVČ	Osoba samostatně výdělečně činná
PN	Pracovní neschopnost
SIAŘ	Sbírka interních aktů řízení
ZP	Zákoník práce

OBSAH

SEZNAM ZKRATEK	4
1. ÚVOD.....	8
2. ÚČEL STÁVAJÍCÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY	9
3. URČENÍ ODPOVĚDNÉ OSOBY A PŘÍSLUŠNÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY	11
3.1. Odškodnění podle zákona o požární ochraně.....	12
3.2. Odpovědnost zaměstnavatele za újmu způsobenou zaměstnanci	14
4. ODŠKODNĚNÍ PODLE OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU	17
4.1. Odškodnění podle občanského zákoníku – dopravní nehoda	18
5. EXCES (VYBOČENÍ Z ULOŽENÝCH ÚKOLŮ).....	23
6. MIMOŘÁDNÉ ODŠKODNĚNÍ	24
7. ALGORITMUS ŘEŠENÍ ÚRAZU.....	27
8. PRAKTICKÉ RADY JAK POSTUPOVAT.....	33
8. 1. Úraz hasiče v pracovněprávním vztahu	40
8. 2. Úraz hasiče bez pracovněprávního vztahu – postup dle zákona o požární ochraně.....	42
8. 3 Příklad z praxe – člen JSDHO nedoložil platný lékařský posudek o zdravotní způsobilosti člena jednotky (kazuistika/modelová situace).....	46
9. NÁROKY Z ÚRAZŮ	50
9. 1. Druhy náhrad zaměstnance u nemocí z povolání a pracovních úrazů, které neskončily smrtí zaměstnance	52
9. 1. 1. Náhrada za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti	52
9. 1. 2. Náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti.....	53
9. 1. 3. Náhrada za bolest a ztížení společenského uplatnění	54
9. 1. 4. Náhrada za bolest a ztížení společenského uplatnění	54
9. 1. 5. Náhrada věcné škody	54
9. 1. 6. Jednorázová náhrada majetkové újmy při zvlášť závažném ublížení na zdraví zaměstnance.....	54
9. 2. DRUHY NÁHRAD PŘI ÚMRTÍ ZAMĚSTNANCE.....	55
9. 2. 1. Náhrada účelně vynaložených nákladů spojených s léčením a náhrada přiměřených nákladů spojených s pohřbem.....	55
9. 2. 2. Náhrada nákladů na výživu pozůstalých	56
9. 2. 3. Jednorázová náhrada nemajetkové újmy pozůstalých.....	56
9. 2. 4. Náhrada věcné škody	57
9. 3. DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE K ÚRAZŮM A NEMOCEM Z POVOLÁNÍ DLE ZÁKONÍKU PRÁCE.....	57
9. 4. ZPROŠTĚNÍ POVINNOSTI POSKYTNUTÍ NÁHRAD.....	59
10. OTÁZKY A ODPOVĚDI.....	61
11. TEST / KVÍZ	63
11. KONTAKTY PRO UPLATNĚNÍ NÁROKU - HZS KRAJŮ.....	67

12. VZOR JEDNODUCHÉ PRVOTNÍ ŽÁDOSTI – UPLATNĚNÍ NÁROKU U HZS KRAJE.....	69
13. ZJEDNODUŠENÝ MODEL ODŠKODŇOVÁNÍ.....	73

1. ÚVOD

Platná právní úprava poskytuje dostatečné garance k úplné kompenzaci újmy zraněnému hasiči či pozůstalým. Je ovšem pravdou, že je komplikovaná a její aplikace vyžaduje reakci profesionála. Proto je na místě v první řadě popularizace této úpravy, aby se i prostý dobrovolný hasič byl schopen v ní alespoň rámcově orientovat.

Metodika je rozdělena na část teoretickou a praktickou. První část tvoří teoretický základ a obsahuje jak podmínky odškodňování, popis procesu odškodňování, aj. Druhá část je soustředěna na vzdělávací podklady, a to včetně kvízových otázek a modelových situací. Přílohou pak je vzor formuláře pro odškodňování.

Cíl metodiky

Cílem této metodiky je poskytnout přehledný metodický postup řešení úrazu, popř. úmrtí členů jednotek sborů dobrovolných hasičů související s jejich činností a zároveň poskytnout vzdělávací podklady pro školení těchto členů.

Novost postupů

Novost tohoto dokumentu představuje zejména fakt, že se jedná o první ucelený dokument popisující postup odškodňování pro členy JSDH v případě zranění, či usmrcení během výkonu.

Využití metodiky

Metodika je zacílena na využití především u zřizovatelů jednotek požární ochrany, sborů dobrovolných hasičů, spolků působících na úseku požární ochrany a HZS ČR. Její využití je cíleno na vzdělávání i řešení problematiky odškodňování. Nemalý význam bude mít z hlediska preventivního vzdělávání dobrovolných hasičů.

Ekonomické aspekty

Metodika popisuje ekonomické aspekty a problematiku odškodňování zranění, či úmrtí členů jednotek sborů dobrovolných hasičů a zodpovědnost zainteresovaných subjektů s ohledem na různorodost pracovněprávních vztahů a související legislativu.

2. ÚČEL STÁVAJÍCÍ PRÁVNÍ ÚPRAVY

Bezpečnost a ochrana zdraví při práci (BOZP) hasičů je zajišťována Listinou základních práv a svobod, mezinárodními smlouvami a pracovněprávními předpisy, jakož i některými kolektivními smlouvami. Nejzávažnějším pochybením se zajištěním BOZP pak řeší trestní právo.

Ilustrativní příklad Usnesení NS ze dne 17. 7. 2019 sp. zn. Tdo 425/2019 (Porušení odborné péče při lezení)

Kritické skutkové okolnosti: obviněný Ch. F. (dále jen „obviněný“ nebo „dovolatel“) uznán vinným přečinem těžkého ublížení na zdraví z nedbalosti podle § 147 odst. 1, 2 tr. zákoníku, jehož se podle skutkových zjištění jmenovaného soudu dopustil tím, že „ačkoli sportovní lezení na venkovních skalách je rizikovým sportem a při jištění lezce nebo spouštění lezce je zdraví a život v rukou osoby, která lezce jistí, což na osobu, která jistí, klade zvýšený požadavek opatrnosti vyplývající ze zákonné prevenční povinnosti upravené § 2900 občanského zákoníku, porušil obviněný tuto povinnost vyplývající z jeho postavení osoby jistící spouštějícího se lezce tím, že dne 28. 06. 2016 v době okolo 20:20 hodin v XY na XY, a to na skalní cestě zvané J. M. poblíž ulice XY při spouštění poškozeného R. K., nar. XY, z předskalí, tedy z výšky asi 10 metrů nad zemí, a to tím, že ačkoli si obviněný mohl být sám jako zkušený lezec vědom veškerých možných důsledků svého nedbalého postupu, nezajistil dostatečně volný konec lana zejména tím, že na jeho konci neudělal uzel, aby lano neproklouzlo jistící pomůckou grigri, a při spouštění poškozeného nekontroloval vedle samotného průběhu spouštění poškozeného i volný konec lana, a to zejména kolik lana ještě zbývá, aby předešel proklouznutí příliš krátkého lana jistící pomůckou, což se skutečně stalo a zapříčinilo pád poškozeného z výšky asi 7 metrů na zem, v důsledku čehož poškozený utrpěl tříštivou zlomeninu pravé holenní kosti, tříštivou zlomeninu levé patní kosti a kompresivní zlomeninu 1. a 2. bederního obratle s dobou léčení do 07. 11. 2016, z hlediska soudně lékařského posouzeno jako delší dobu trvající vážná porucha zdraví, tedy těžká újma na zdraví.

Právní názor NS: Nedodržení metodiky Českého horolezeckého svazu ze strany jistící osoby znamená nedodržení potřebné míry opatrnosti, v důsledku čehož lze při způsobení těžké újmy na zdraví dovodit trestní odpovědnost jistící osoby. Na tomto základě lze dovodit, že horolezci by se při výkonu své činnosti měli řídit zmíněnou metodikou, která v daném odvětví lidské činnosti konkretizuje § 2900 ObčZ.

Právní úprava též zajišťuje, aby dobrovolní hasiči, kteří se zraní či zemřou při výcviku nebo při zásahu byli odškodněni. O odškodnění si však musí zraněný hasič nebo pozůstalí požádat. Současně jsou povinni vyčíslit újmu, která jim byla způsobena. Právní úprava přitom vychází z úplné kompenzace, tzn., že se odškodňuje ušlý příjem, bolest, ztížení společenského uplatnění, léčebné výdaje a další nezbytné náklady.

Odškodnění hasiče je upraveno v několika předpisech. Poškozený hasič se může domáhat náhrady újmy jak podle pracovněprávních předpisů, tak podle občanského zákoníku. Újma se však hradí v penězích a pouze jednou.

3. URČENÍ ODPOVĚDNÉ OSOBY A PŘÍSLUŠNÉ PRÁVNÍ ÚPRAVY

Rozhodující pro určení odpovědné osoby a příslušné úpravy, je charakter události, při které k újmě došlo v kombinaci s tím, kdo za organizaci této události odpovídá.

Úpravu v zákoně o požární ochraně lze bez dalšího aplikovat v případech, kde jde o úraz hasiče při hašení požárů a při záchranných pracích, a to v souladu s ust. § 65 a 72 odst. 1 a 3 zákona o požární ochraně a ust. § 36 a 40 vyhlášky č. 247/2000 Sb.

Úprava v pracovněprávních předpisech se použije tam, kde jde o školení, které neorganizuje HZS ČR, ale organizuje si je obec, či jde o zásah na území obce nařízený starostou či velitelem JSDH.¹

V případě provádění nařízené odborné přípravy² zákon o požární ochraně tuto činnost hasiče označuje jiný úkon v obecném zájmu, tedy překážku ve výkonu práce na straně zaměstnance. Za újmu vzniklou při základní odborné přípravě³ a pravidelné odborné přípravě⁴ odpovídá obec. Za újmu vzniklou při odborné přípravě k získání odborné způsobilosti a odborné přípravě k prodloužení platnosti osvědčení o odborné způsobilosti hasičů odpovídá HZS, pokud tuto odbornou přípravu organizuje a řídí hasičský záchranný sbor kraje. V takovém případě je to právě HZS, který „nařizuje“ velitelům a strojníkům účast na ní. Stalo se součástí rozhodovací praxe HZS, že před přiznáním odškodnění musí poškozený doložit potvrzení od obce, o jejíž JSDH se jedná, že tato obec není zaměstnavatelem zraněného hasiče a že jeho úraz neodškodnila.

Zraněný hasič se sice tímto doporučeným postupem řídit nemusí, bude-li se však domáhat náhrady újmy po HZS, ač k újmě došlo při plnění úkolů obce, může to mít pro něj negativní účinky v promlčení pohledávky vůči skutečnému škůdci.

¹ V zásadě je tak nezbytně nutné akcentovat stanovisko ve věci odpovědnosti za odškodňování úrazů členů jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí, které publikovalo Ministerstvo vnitra generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky pod č. j. MV- 24900-3/PO-OVL-2016 dne 4. srpna 2016.

² Rozhodnutí Krajského soudu v Brně sp. zn. 15 Co 60/70, publikované pod R 67/1971.

³ Základní odbornou přípravu v rozsahu 40 hodin určenou pro nově zařazeného člena do jednotky SDH obce, kterou organizuje její velitel jednotky SDH obce. Dále srov. ust. § 40 vyhlášky o jednotkách a § 72 odst. 2 zákona o požární ochraně.

⁴ Pravidelnou odbornou přípravu, jejíž součástí je prohlubování odborných znalostí, tělesná příprava a taktická a prověřovací cvičení a požární sport organizují a řídí velitelé jednotek a za svoji činnost jsou odpovědní obci. Srov. ust. § 36 vyhlášky o jednotkách a ust. § 72 odst. 3 zákona o požární ochraně.

3.1. Odškodnění podle zákona o požární ochraně

Odškodnění dobrovolného hasiče, který je zaměstnanec, za újmu mu způsobenou upravuje zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o požární ochraně“) a zákoník práce.

V zákoně č. 133/1985 Sb. o požární ochraně, v platném znění, je oddíl nazvaný Odškodňování úrazů. Dle této již letité úpravy platí, že došlo-li u občana k poškození na zdraví nebo k jeho smrti

- a) při jeho činnosti v jednotce sboru dobrovolných hasičů obce a v požární hlídce,
- b) v souvislosti s pomocí, kterou poskytl při zdolávání požáru nebo při odstraňování jeho následků anebo při cvičení jednotky požární ochrany,⁵

pak újmu nahradí Česká republika, a to obdobně podle předpisů o odškodňování pracovních úrazů, pokud poškozenému nevznikl nárok na náhradu této škody již z pracovněprávního vztahu. Náhradu škody pak poskytuje v zastoupení státu hasičský záchranný sbor kraje, v jehož územním obvodu k poškození na zdraví nebo k smrti poškozeného došlo.

Na základě zmocnění v zákoně o požární ochraně vydala vláda nařízení č. 34/1986 Sb., o jednorázovém mimořádném odškodnění osob za poškození na zdraví při plnění úkolů požární ochrany, v platném znění. Jednorázové mimořádné odškodnění náleží mimo jiné členu jednotky sboru dobrovolných hasičů obce, pokud utrpěl poškození na zdraví, jehož následkem se stal osobou se zdravotním postižením podle zákona o zaměstnanosti.⁶

Z analyzované praxe ve většině krajů České republiky lze vyvodit závěr, že rozhodují-li o odškodnění dobrovolného hasiče krajský záchranný sbor, pak je brán zřetel na „civilní“ zaměstnání hasiče a podle okolností konkrétního případu je mu na základě obdobné aplikace pracovněprávních předpisů nahrazena újma, jako by ji utrpěl při plnění pracovních úkolů, v souvislosti plnění pracovních úkolů či pro plnění pracovních úkolů v rámci svého civilního zaměstnání.⁷

⁵ Více in VAVERA, F.: Zákon o Hasičském záchranném sboru ČR. Praha: MV-generální ředitelství Hasičského záchranného sboru ČR, 2017. s. 103.

⁶ Podrobněji viz kapitola 6.

⁷ Doposud analyzováno 58 rozhodnutí ze všech krajů České republiky.

Předpoklady, které musí být kumulativně splněny, aby vznikl nárok na náhradu újmy způsobené pracovním úrazem, jsou:

- a) pracovní úraz,
- b) újma na straně hasiče,
- c) příčinná souvislost mezi pracovním úrazem a vznikem újmy.

V prvním stupni rozhoduje hasičský záchranný sbor na úrovni kraje. Působnost HZS je vždy dána místem úrazu. HZS posuzuje místo úrazu podle katastru obce. Proti rozhodnutí krajského ředitelství HZS se lze odvolat do 15 dnů ode dne doručení rozhodnutí k Ministerstvu vnitra – Generálnímu ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky.

Platí obvyklý princip, že odvolání se podává u orgánu, jehož rozhodnutí se odvoláním napadá. Lhůta pro podání odvolání se počítá ode dne následujícího po doručení písemného vyhotovení rozhodnutí, nejpozději však po uplynutí desátého dne ode dne, kdy bylo nedoručené a uložené rozhodnutí připraveno k vyzvednutí.

Příklad

Ve věci rozhodnuté Nejvyšším správním soudem č. j. 6 Ads 2/2011 – 66 utrpěl hasič dne 26. 9. 2007 v důsledku pádu z výšky 4,5 metru v rámci lezeckého výcviku úraz, který byl uznán jako služební. Na základě lékařského posudku bylo žalobci rozhodnutím ředitele kanceláře ředitele Hasičského záchranného sboru Jihočeského kraje ze dne 17. 2. 2009, č. j. HSCB - 76 - 12/PS - 2008, přiznáno odškodnění za bolest a za ztížení společenského uplatnění a úhrada nákladů spojených s léčením celkem ve výši 120 433 Kč.

Přiznávána je plná náhrada požadované újmy. HZS tak odškodňuje nejen ušlý výdělek, ale podle okolností konkrétního případu též regulační poplatky. Dokazování se vede především o výši způsobené újmy. Typově lze případy rozdělit na posouzení nároku odškodnění u hasiče, který

- se zranil při výcviku anebo
- se zranil při zásahu (a to různým způsobem).

Příklad (Rozsudek NSS č. j. Ads 2/2013 – 26)

Žalobce dne 2. 9. 2003 utrpěl služební úraz, v jehož důsledku pozbyl zdravotní způsobilost k výkonu služby a jeho služební poměr skončil propuštěním. V souvislosti s tímto služebním úrazem byla žalobci přiznána náhrada za ztížení společenského uplatnění ve výši

120.000 Kč. K služebnímu úrazu došlo ve věku 40 let žalobce přetržením Achillovy šlachy na pravé dolní končetině při fyzické přípravě. Podle lékařského posudku MUDr. I. D. ze dne 4. 3. 2008 žalobce v důsledku služebního úrazu trpí atrofií svalstva pravého lýtka a těžkým omezením pohybu v hlezenním kloubu. Aktivní pohyb v hlezenním kloubu není možný, chůze je paretická a žalobce je neschopen chůze po špici. Pro přetrvávající bolesti užívá tlumivé léky na předpis od svého praktického lékaře a dále volně prodejná analgetika. Dne 1. 5. 2005 byl žalobce uznán plně invalidním, od 1. 5. 2006 došlo ke změně plné invalidity na částečnou a od 1. 1. 2010 pobírá invalidní důchod pro invaliditu prvního stupně.

Stěžovatel neutrpěl újmu na zdraví na úplném počátku produktivního života, nýbrž ve věku 40 let. Následkem služebního úrazu trpí obrnou lýtkového nervu a zejména těžkým omezením pohyblivosti hlezenního kloubu těžkého stupně. Nejedná se tedy u něho o případ úplné ztráty hybnosti či gnostických a komunikačních schopností, o naprostou ztrátu předpokladů k uplatnění ve společnosti ani o neschopnost samostatné obsluhy. Ve srovnání se shora uvedenými případy posuzovanými v judikatuře Nejvyššího správního soudu je tedy zcela evidentní, že stěžovateli nemůže být podle § 7 odst. 3 vyhlášky č. 440/2001 Sb. přiznána zvýšená náhrada za ztížení společenského uplatnění ve výši, která by dosahovala čtyřnásobku základní náhrady stanovené na základě lékařského posudku MUDr. I. D. ze dne 4. 3. 2008. Požadavek stěžovatele na přiznání zvýšeného odškodnění ve výši 3.080.000 Kč, která odpovídá téměř dvaceti šesti násobku základního bodového ohodnocení, je tedy evidentně zcela mimo realitu a neodpovídá principu přiměřenosti při stanovení výše náhrady újmy na zdraví.

3.2. Odpovědnost zaměstnavatele za újmu způsobenou zaměstnanci

Zabezpečení zaměstnance pro případ nemoci z povolání či pracovního úrazu není v České republice stále řešeno prostřednictvím úrazového pojištění, ale pracovníprávní úpravou odpovědností zaměstnavatele za škodu. Jedná se o institut objektivní odpovědnosti zaměstnavatele za výsledek – za poškození zdraví (škodu), které zaměstnanec utrpěl při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním.

Předpoklady, které musí být kumulativně splněny, aby vznikl nárok na náhradu újmy způsobené pracovním úrazem, jsou:

- a) pracovní úraz,
- b) újma na straně hasiče,
- c) příčinná souvislost mezi pracovním úrazem a vznikem újmy.

Zaměstnavatel odpovídá i v případě, že škodu způsobila jiná osoba a též v případě, že újmu nezavinil. Zaměstnanec, který utrpěl pracovní úraz nebo u něhož byla zjištěna nemoc z povolání, je zaměstnavatel v rozsahu, ve kterém za újmu odpovídá, povinen poskytnout náhradu za ztrátu na výdělku, bolest a ztížení společenského uplatnění, účelně vynaložené náklady spojené s léčením a případně též věcnou škodu. Zemře-li zaměstnanec následkem pracovního úrazu nebo nemoci z povolání, je zaměstnavatel povinen v rozsahu své odpovědnosti poskytnout: náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s jeho léčením, přiměřených nákladů spojených s pohřbem, nákladů na výživu pozůstalých, jednorázové odškodnění pozůstalých a eventuálně též náhradu věcné škody.

Přes mnohé nedostatky (zejména absenci pracovní rehabilitace jako dávky úrazového pojištění) má ovšem platná úprava i některé výhody, a to konkrétně plnou náhradu újmy a podporu spíše pasivního přístupu poškozeného, který není nucen se zpět zapojit co nejdříve do pracovního života.

Zákoník práce pamatuje i na případy dobrovolných hasičů, právní úprava je však i pro specializovaného advokáta velmi komplikovaná. Řešení nabízí ust. § 271o odst. 1 první věta ZP dle něhož platí: „*U zaměstnance, který je v době pracovního úrazu nebo zjištění nemoci z povolání v několika pracovních poměrech nebo je činný na základě dohody o práci konané mimo pracovní poměr, se při stanovení výše náhrady za ztrátu na výdělku vychází z průměrných výdělků dosahovaných ve všech těchto základních pracovněprávních vztazích, a to po dobu, po kterou by mohly trvat.*“⁸ Předmětná úprava reguluje sice pouze jeden z nároků poškozeného zaměstnance, obvykle se ovšem jedná o ten finančně nejvýhodnější. Cílem této úpravy je omezit tento nárok u zaměstnanců, kteří vykonávají výdělečnou činnost jen občas, nebo kteří nemají výdělečnou činnost hlavním (základním) zdrojem svých příjmů. Ke skončení pracovního poměru či jiného pracovněprávního vztahu sjednaného na dobu určitou, což zpravidla dobrovolní hasiči mají, dojde bez ohledu na situaci, v níž se zaměstnanec nachází. Stávající judikatura Nejvyššího soudu nabízí i v tomto směru určitý prostor s odkazem na dovětek ust. § 272p odst. 1 ZP: „*Po této době přísluší náhrada za ztrátu na výdělku, jestliže je možné podle okolností předpokládat, že postižený by byl i nadále zaměstnán.*“

Nárok na náhradu za ztrátu na výdělku vznikne též v případě, kdy další zaměstnávání dobrovolného hasiče lze podle okolností jen předpokládat.⁹ Důvodný předpoklad lze nabýt pouze s přihlédnutím k okolnostem, které tu byly v době úrazu a které vypovídají o tom, zda

⁸ Původně ust. § 385 zákoníku práce ve znění od 1. 1. 2007.

⁹ Srov. rozsudek NS ze dne 6. 6. 2006 sp. zn. 21 Cdo 2023/2005.

zaměstnanec uzavřel pracovněprávní vztah na dobu určitou jen příležitostně (a po uplynutí sjednané doby trvání pracovního poměru by stejně nadále nepracoval), nebo zda hlavním (základním) zdrojem jeho příjmů byla výdělečná činnost a zaměstnanec do té doby pravidelně pracoval (a lze tedy podle okolností předpokládat, že po skončení pracovního poměru by byl znovu zaměstnán). „*Když se pracovníkovi podaří tuto skutečnost prokázat, lze přiznat náhradu za ztrátu na výdělku do výše průměrného výdělku, který dosahoval natrvalo u organizace, u níž utrpěl pracovní úraz.*“¹⁰

Pro dobrovolného hasiče, který koná práci v pracovněprávním vztahu pro obec je z dlouhodobého hlediska zpravidla vhodnější se domáhat náhrady újmy po svém zaměstnavateli, neboli po obci. Neboť jak Nejvyšší soud shrnul v jiné souvislosti: „*uplatnění zákoníku práce je zde pro poškozené příznivé, protože odpovědnost zaměstnavatele za škodu při pracovních úrazech je založena na principu objektivní odpovědnosti (odpovědnosti za výsledek), zatímco odpovědnost podle občanského zákoníku je zásadně založena na porušení právních povinností (protiprávním jednání) odpovědného subjektu.*“¹¹ I když dobrovolný hasič vykonává svou činnost pouze na základě dohody o provedení práce a za symbolickou odměnu, zákoník práce počítá s tím, že se při stanovení výše náhrady za ztrátu na výdělku vychází z průměrných výdělků dosahovaných ve všech těchto základních pracovněprávních vztazích, a to po dobu, po kterou by mohly trvat. U dobrovolného hasiče tak bude zohledněn jeho příjem i z hlavního zaměstnání či podnikání, má-li jaký. Skutečně rizikovou skupinou jsou dobrovolní hasiči podnikatelé, kteří provádí radikální daňovou optimalizaci a dlouhodobě nevykazují relevantní příjmy. Dojde-li u nich k úrazu, pak se sice snaží požadovat náhradu újmy za duševní útrapy, relevantní judikatura však výrazně omezuje výši reálně přiznávaných částek.

¹⁰ Zhodnocení NS ČSR ze dne 27. 1. 1975, sp. zn. Cpj 37/74 (R 11/1976, str. 51–52).

¹¹ Srov. rozsudek Nejvyššího soudu ve věci sp. zn. 21 Cdo 2162/2016.

4. ODŠKODNĚNÍ PODLE OBČANSKÉHO ZÁKONÍKU

Poškozený hasič může zvolit a požadovat náhradu újmy přímo po jiném škůdci, zejména po osobě, k jejíž ochraně či prospěchu byl zásah uskutečněn, či na jejímž pozemku nebo budově hasič zasahoval.¹² Jednalo by se zřejmě o náhradu újmy pro porušení zákonné povinnosti dle ust. § 2910 občanského zákoníku, resp. ust. § 101 zákoníku práce.

Předpoklady, které musí být kumulativně splněny, aby vznikl nárok na náhradu újmy způsobené úrazem, jsou:

- a) porušení právní povinnosti
- b) úraz hasiče,
- b) újma na straně hasiče,
- c) příčinná souvislost mezi porušením povinnosti, úrazem a vznikem újmy a
- d) zavinění škůdce, které se předpokládá.

Škůdce, který vlastním zaviněním poruší povinnost stanovenou zákonem a zasáhne tak do absolutního práva poškozeného, nahradí poškozenému, co tím způsobil. Povinnost k náhradě vznikne i škůdci, který zasáhne do jiného práva poškozeného zaviněným porušením zákonné povinnosti stanovené na ochranu takového práva. Způsobí-li škůdce poškozenému škodu porušením zákonné povinnosti, má se za to, že škodu zavinil z nedbalosti.

Tato třetí cesta má svá praktická úskalí, o čemž se přesvědčil dobrovolný hasič, který požadoval odškodnění po Mendelově univerzitě, neboť Krajský soud v Brně, jeho žalobu zamítl.¹³ Na základě dovolání nicméně Nejvyšší soud potvrdil, že poškozený má stále možnost požadovat náhradu újmy po škůdci, který není jeho zaměstnavatelem, ani Českou republikou.¹⁴ Tato cesta se nabízí též pozůstalým po dobrovolném hasiči, který zemřel při zásahu. Právním titulem pro náhradu újmy dle občanského zákoníku pak bude často porušení preventivní povinnosti, kdy škůdce nezajistí bezpečnost a ochranu zdraví pro zasahující hasiče.

¹² Tak rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 24. 9. 1968, sp. zn. 3 Cz 36/68.

¹³ Tak rozhodnutí Krajského soudu v Brně ze dne 12. května 2020 č. j. 15 Co 29/2020-136.

¹⁴ Tak rozhodnutí Nejvyššího soudu ze dne 28. 4. 2021, sp. zn. 21 Cdo 2736/2020, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. 1. 2020 sp. zn. 25 Cdo 2202/2018 uveřejněný pod č. 82 ve Sbírce soudních rozhodnutí a stanovisek, roč. 2020, rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 4. 2010 sp. zn. 21 Cdo 1084/2009 a rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 8. 12. 2005 sp. zn. 25 Cdo 1906/2004.

4.1. Odškodnění podle občanského zákoníku – dopravní nehoda

Aktuálně se vysoké soudní instance zaměřily na situaci, kdy dojde při výkonu práce k dopravní nehodě v provozu na pozemních komunikacích. Předně je třeba rekapitulovat současnou právní úpravu škody z provozu dopravních prostředků. Dle dikce § 2927 z. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „občanský zákoník“) platí, že *„kdo provozuje dopravu, nahradí škodu vyvolanou zvláštní povahou tohoto provozu. Stejnou povinnost má i jiný provozovatel vozidla, plavidla nebo letadla, ledaže je takový dopravní prostředek poháněn lidskou silou. Povinnosti nahradit škodu se nemůže provozovatel zprostit, byla-li škoda způsobena okolnostmi, které mají původ v provozu. Jinak se zprostití, prokáže-li, že škodě nemohl zabránit ani při vynaložení veškerého úsilí, které lze požadovat.“*

Zvláštní úprava povinnosti k náhradě újmy způsobené provozem dopravy či dopravního prostředku není založena na porušení právní povinnosti ani nepočítá se zaviněním (§ 2895 občanského zákoníku). Povinnost provozovatele nahradit újmu nastupuje, vznikla-li újma v příčinné souvislosti se zvlášť kvalifikovanou okolností, již je zvláštní povaha provozu dopravy či dopravního prostředku. Provoz dopravy je totiž zdrojem zvýšeného nebezpečí vzniku škod, takže poškozenému se dává snadnější možnost uplatnit nároky na jejich náhradu. Tato úprava není lex specialis vůči povinnosti k náhradě újmy založené na porušení zákona, nýbrž může stát vedle ní zejména proto, že oba typy mohou dopadat na odlišné subjekty (Švestka in Švestka, Spáčil, Škárová, Hulmák a kol., 2009, s. 1238). Povinným subjektem je tu totiž provozovatel, zatímco osoba od něj odlišná, způsobí-li při řízení vozidla újmu, odpovídá za ni podle obecné úpravy § 2910, tedy se vyžaduje porušení zákonem stanovené povinnosti (nejčastěji pravidla silničního provozu) s presumovaným zaviněním.

Provoz vozidel je v našem prostředí natolik rozšířenou činností, že je častým zdrojem kolizí a z nich plynoucích škod. Proto celou oblast pokrývá úprava povinného smluvního pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla, která odráží kromě jiného evropské předpisy. Předmětnou oblast reglementuje z. č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zák. o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla“). Takzvaná první až pátá motorová směrnice byla shrnuta směrnicí Evropského parlamentu a Rady 2009/103/ES ze dne 16. 9. 2009 o pojištění odpovědnosti z provozu motorových vozidel a kontrole povinnosti uzavřít pro případ takové odpovědnosti pojištění. Protože zákon nyní zakládá přímé nároky poškozeného

proti pojistiteli, je i tato úprava relevantní ve vztahu k zákonnému rámci odpovědnosti. Jde o pojistné plnění, které se sice odvíjí od občanskoprávní povinnosti k náhradě škody, má však pojistný limit (§ 3a zák. o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla) i přesně definované výluky, při nichž pojistné plnění nenáleží (např. § 7 zák. o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla).¹⁵

V Nález Ústavního soudu - senátu ze dne 29. 11. 2021, sp. zn. II. ÚS 1011/21 - 1 je judikováno, že *„zákonné pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla má pokrývat co nejširší okruh újem, které vzniknou v souvislosti s dopravními nehodami, aby poškozenému byla poskytnuta možnost dosáhnout odškodnění, a aby i provozovatel vozidla mohl využít dobrodiní pojištění odpovědnosti za škodu vyvolanou provozem silničního motorového vozidla.*

Právní úprava, obsažená v nařízení Evropského parlamentu a Rady ES č. 883/2004, o koordinaci systémů sociálního zabezpečení, ve spojení se zákonem č. 168/1999 Sb., o pojištění odpovědnosti za škodu způsobenou provozem vozidla, vykazuje mezeru, která ohrožuje právo zaměstnanců na uspokojivé pracovní podmínky zaručené čl. 28 Listiny základních práv a svobod a právo na ochranu zdraví zaručené čl. 31 Listiny.“

Otázka, kterou je třeba položit, je spojena s celkem frekventovaným jevem, kdy dojde k pracovnímu úrazu při jízdě vozidlem. Do řešení vstupuje prvek obligatorního pojištění (tzv. povinného ručení“ - cf. § 1 odst. 2 zák. o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla: *„Nestanovili tento zákon jinak, a) musí být v případě vozidla zapsaného v registru silničních vozidel podle zákona upravujícího podmínky provozu vozidel na pozemních komunikacích povinnost pojištění odpovědnosti podle tohoto zákona splněna po celou dobu, kdy je vozidlo zapsáno v registru silničních vozidel, s výjimkou doby, kdy je v registru silničních vozidel zapsáno jako vyřazené z provozu, vyvezené do jiného státu nebo zaniklé, a doby, kdy je vozidlo odcizené, b) může na dálnici, silnici, místní komunikaci a účelové komunikaci, s výjimkou účelové komunikace, která není veřejně přístupná (dále jen "pozemní komunikace"), provozovat vozidlo pouze ten, jehož povinnost nahradit újmu způsobenou provozem tohoto vozidla je pojištěna podle tohoto zákona; povinnost pojištění odpovědnosti musí být splněna i v případě ponechání vozidla na pozemní komunikaci.“* Jak tedy může být odškodňován pracovní úraz při dopravní nehodě? Odpověď naznačil Ústavní soud v Nález Ústavního soudu - senátu ze dne 15. 11.

¹⁵ ŠVESTKA, Jiří, Jan DVOŘÁK, Josef FIALA aj. Občanský zákoník: Komentář, Svazek VI, (§ 2521-3081) [Systém ASPI]. Wolters Kluwer [cit. 2022-6-4]. ASPI_ID KO89_f2012CZ. Dostupné v Systému ASPI. ISSN: 2336-517X.

2021, sp. zn. II. ÚS 2925/20 - 1, kdy dospěl k závěru, že „pokud účastník, který v důsledku pracovního úrazu utrpěl ztížení společenského uplatnění, v řízení prokáže, že by mu při posouzení věci dle obecné občanskoprávní úpravy (§ 2958 občanského zákoníku) náleželo odškodnění ztížení společenského uplatnění v částce vyšší, než by mu jinak náleželo na základě kalkulace provedené dle vládního nařízení č. 276/2015 Sb., vyžadují principy rovnosti a plného odškodnění zásahu do nedotknutelnosti osoby při poškození zdraví takový ústavně konformní výklad § 372 a 388 zákoníku práce ve znění k 31. prosinci 2014 (aktuálně § 271c a 271s zákoníku práce), dle kterého se účastníkovi dostane tohoto odškodnění alespoň na úrovni, které by se jinému poškozenému dostalo v občanskoprávním vztahu za okolností obdobných věci účastníka, a to bez toho, aby byl účastník povinen tvrdit a prokazovat okolnosti v jeho poměrech, které by z jeho věci činily výjimečný případ dle § 388 zákoníku práce; v takovém případě je obecný soud postupem dle čl. 95 odst. 1 Ústavy povinen neaplikovat nařízení vlády č. 276/2015 Sb., které je podzákonným právním předpisem, a konkrétní výši náhrady určit s přihlédnutím ke všem individuálním okolnostem případu způsobem obdobným v občanskoprávních vztazích.“

Jako právně významné se jeví i poznámky v odůvodnění nálezu Ústavního soudu: „Přitom nelze odhlédnout ani od toho, že postavení poškozených zaměstnanců se bez zásahu normotvůrce neustále zhoršuje již pouhým plynutím času, neboť pevně fixovaná hodnota bodu v důsledku obecného nárůstu cenové hladiny ztrácí reálnou hodnotu – takto nastavený mechanismus se v inflačním prostředí, kde se ztráty na kupní síle nominálně určené částky každým rokem kumulují, stává více a více nespravedlivým. Při zohlednění čl. 95 odst. 1 Ústavy a principu priority ústavně konformního výkladu před derogačním zásahem však nedošel rozhodující senát k natolik opodstatněnému závěru o potřebě postupu dle § 78 odst. 2 zákona o Ústavním soudu, který by mohl směřovat ke zrušení nařízení vlády č. 276/2015 Sb. rozhodnutím pléna Ústavního soudu...“; „... Všechny ve věci rozhodující obecné soudy striktně vycházely z toho, že právní úprava náhrady škody na zdraví obsažená v zákoníku práce je kogentní *lex specialis* vůči úpravě této materie obsažené občanskému zákoníku a zastávaly tak právní názor, že vyšší odškodnění za ztížení společenského uplatnění stěžovatele v důsledku újmy na zdraví mohou s ohledem na to, že tato nastala při pracovním úrazu, určit výlučně dle nařízení vlády č. 276/2015 Sb. Ústavní soud tento právní názor obecných soudů při zohlednění širších ústavněprávních souvislostí věci nesdílí a považuje jej za konkrétních okolností projednávané věci ve svém důsledku za ústavně nepřijatelný.“

Ústavní soud tak otevřel prostor pro odškodňování ve vyšších částkách dle občanského zákoníku a zároveň se vyjádřil ke vztahu úpravy náhrady škody dle zákoníku práce, který nevidí striktně jako kogentní lex specialis vůči úpravě náhrady škody dle občanského zákoníku. Pro naše potřeby je tak dobrou zprávou, že v případě dopravní nehody, ze které vzejde pracovní úraz, je možné odškodňovat pracovní úraz ve vyšších hodnotách (dle občanského zákoníku) a nikoli jen limitovaným bodovým výpočtem, jak tomu bylo před promulgací výše citovaného nálezu Ústavního soudu.

Závěrem této kapitoly nelze nezmínit, že pojištění odpovědnosti za újmu způsobenou provozem vozidla (tzv. povinné ručení) má pro zasahující hasiče svá specifika. Velice často totiž při zásahové činnosti dochází ke kolizi vozidel s výjimkou z povinnosti uzavřít povinné ručení, což generuje mnohé varianty zavinění a postavení hasiče (škůdce, poškozený). Zák. o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla v § 5 přináší specifickou výjimku, kdy povinnost uzavřít pojistnou smlouvu podle tohoto zákona nemá složka integrovaného záchranného systému pro všechna vozidla neužívaná k podnikání a zařazená do průběžně aktualizované přílohy poplachového plánu integrovaného záchranného systému kraje, Bezpečnostní informační služba pro jí provozovaná vozidla, Generální inspekce bezpečnostních sborů pro jí provozovaná vozidla, Ministerstvo obrany pro vozidla provozovaná Vojenským zpravodajstvím a Ministerstvo vnitra pro vozidla provozovaná Úřadem pro zahraniční styky a informace a pro vozidla útvarů Policie České republiky pověřenými vyšetřováním podle zvláštního právního předpisu, obec pro vozidla provozovaná jednotkami sborů dobrovolných hasičů obce a Ministerstvo financí pro vozidla provozovaná pověřenými celními orgány, které mají podle zvláštního právního předpisu postavení policejního orgánu. K výše uvedeným vozidlům (specificky "vozidlům s výjimkou z pojištění odpovědnosti") vydá zelenou kartu ministerstvo financí. Zanikne-li důvod, pro který byla vozidlu s výjimkou z pojištění odpovědnosti zelená karta vydána, je ten, kdo takové vozidlo provozuje, povinen zelenou kartu ministerstvu vrátit.

Dle díkce § 11 zák. o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla újmu způsobenou provozem vozidla s výjimkou z pojištění odpovědnosti nahradí ministerstvo financí. Způsob a rozsah náhrady újmy v těchto případech se řídí občanským zákoníkem. Osoba, která provozuje vozidlo s výjimkou z pojištění odpovědnosti, je povinna oznámit ministerstvu skutečnosti podle § 8 odst. 1 a 2 zák. o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. Poškozený má v takovém případě právo na náhradu újmy proti ministerstvu financí. Činnosti spojené s náhradou újmy hrazenou ministerstvem může na základě dohody vykonávat jménem

ministerstva jím pověřený pojistitel¹⁶. Dojde-li k újmě způsobené provozem vozidla s výjimkou z pojištění odpovědnosti na území státu, který je uveden v seznamu států podle § 6 odst. 4 zák. o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla, uhradí tuto újmu Kancelář nebo pojistitel uvedený v § 11 odstavci 2 zák. o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. Ministerstvo uhradí tomu, kdo újmu podle věty první uhradil, částku vyplaceného pojistného plnění včetně nákladů spojených s vyřízením pojistné události. Nahradilo-li ministerstvo újmu způsobenou provozem vozidla, kterou je povinna nahradit osoba, která provozuje vozidlo s výjimkou z pojištění odpovědnosti, má ministerstvo právo na náhradu toho, co za tuto osobu plnilo, proti fyzické osobě, která újmu způsobila, za podmínek podle § 10 odst. 1 zák. o pojištění odpovědnosti z provozu vozidla. Byla-li újma způsobena při plnění pracovních povinností, může ministerstvo uplatňovat právo na náhradu vyplaceného plnění v takové výši, v jaké by ji mohl uplatnit zaměstnavatel vůči zaměstnanci podle zvláštního právního předpisu¹⁷. Toto omezení neplatí, jde-li o újmu způsobenou úmyslně, neoprávněným užitím vozidla, po požití alkoholického nápoje nebo pod vlivem omamné látky.

¹⁶ t.č. Česká podnikatelská pojišťovna.

¹⁷ z. č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů.

5. EXCES (VYBOČENÍ Z ULOŽENÝCH ÚKOLŮ)

Pokud k úrazu došlo proto, že hasič neplnil své pracovní povinnosti, ani nesledoval obecný zájem, pak může zcela či zčásti si nést důsledky tohoto úrazu sám.

Ve věci 52 Ad 13/2013 -32 se Krajský soud v Hradci Králové vyjádřil k nepracovnímu úrazu hasiče. Soud potvrdil, že se nejedná o služební/pracovní úraz, a to úraz kolena pravé dolní končetiny, který si hasič přivodil v 17:30 hod. dne 10. 1. 2013 v tělocvičně CPS Pardubice špatným došlápnutím na pravou dolní končetinu při hraní florbalu. Krajský soud se vyjádřil k otázce závaznosti pokynu ředitele Hasičského záchranného sboru pro Pardubický kraj a k následku jeho porušení. Jestliže HZS uzavřel, že došlo k upřednostnění osobního zájmu hasiče, tak pouze jinými slovy vyjádřil to, co již bylo vyjádřeno v rozhodnutí správního orgánu prvního stupně, a to, že se žalobce dopustil vybočení z plnění služebních úkolů.

6. MIMOŘÁDNÉ ODŠKODNĚNÍ

Zákon o požární ochraně v § 81 upravuje institut tzv. jednorázového mimořádného odškodnění, kdy zmocňuje vládu k vydání prováděcího nařízení, kterým je NV ČSR 34/1986 Sb. ze dne 13. května 1986, o jednorázovém mimořádném odškodnění osob za poškození na zdraví při plnění úkolů požární ochrany, ve znění čtyř pozdějších novel (dále jen „nařízení o jednorázovém odškodnění“). Vláda stanoví nařízením, v kterých případech a v jakém rozsahu náleží poškozenému a pozůstalým po poškozeném, kromě nároků podle předpisů o odškodňování pracovních úrazů, i jednorázové mimořádné odškodnění, a kdy je možné takové odškodnění přiznat osobám, které byly na poškozeného odkázány výživou. Toto nařízení upraví také jednorázové mimořádné odškodnění zaměstnanci podniku a členovi jednotky sboru dobrovolných hasičů podniku a pozůstalým po nich.

Jednorázové mimořádné odškodnění zaměstnancům podniku, členům jednotky sboru dobrovolných hasičů podniku, jakož i jiným zaměstnancům právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby a pozůstalým po nich poskytuje právnická osoba nebo podnikající fyzická osoba, pokud ke škodě na zdraví došlo v souvislosti s činností jejich jednotek požární ochrany na vlastní nemovitosti nebo v jejich vlastních objektech. V ostatních případech poskytuje jednorázové mimořádné odškodnění ministerstvo vnitra. Považujeme za vhodné upozornit, že nárok na odškodnění se promlčuje ve lhůtě tří let ode dne vzniku škody.

Důležitou skutečností je, že jednorázové mimořádné odškodnění podle § 1 a 2 nařízení o jednorázovém odškodnění náleží vedle nároků podle předpisů o odškodňování pracovních úrazů.

Komu náleží jednorázové mimořádné odškodnění?

Jednorázové mimořádné odškodnění náleží zaměstnanci právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby zařazenému do jednotky hasičského záchranného sboru podniku, členu jednotky sboru dobrovolných hasičů obce, členu jednotky sboru dobrovolných hasičů podniku a členu požární hlídky, který při zdolávání požáru, při cvičení v jednotce požární ochrany nebo při záchranných pracích při živelní pohromě nebo jiné mimořádné události¹⁸ anebo v přímé souvislosti s plněním těchto úkolů utrpěl poškození na zdraví, jehož následkem

¹⁸ § 92 zákona o požární ochraně: „Pokud zvláštní předpisy nestanoví jinak, vztahují se ustanovení tohoto zákona o poskytování osobní a věcné pomoci, o jednotkách požární ochrany, o právech a povinnostech zaměstnanců podniků a členů dobrovolných jednotek požární ochrany, o náhradě škody a o ocenění mimořádné odvahy přiměřeně také na záchranné práce při živelních pohromách. Totéž platí při záchranných pracích při mimořádných událostech, pokud jsou bezprostředně ohroženy lidské životy nebo hrozí značná škoda.“

se stal osobou se zdravotním postižením podle zákona o zaměstnanosti¹⁹

Pro ucelení doplňujeme, že jednorázové mimořádné odškodnění náleží též občanu, který při osobní pomoci, kterou poskytl

1. při zdolávání požáru nebo záchraně osob nebo majetku při požáru,

2. při záchranných pracích při živelní pohromě nebo jiné mimořádné události¹⁾ jednotce požární ochrany na výzvu velitele zásahu, velitele jednotky požární ochrany nebo s jejich vědomím anebo na výzvu obce, utrpěl poškození na zdraví, jehož následkem se stal osobou se zdravotním postižením podle zákona o zaměstnanosti.

Jaká je výše jednorázového mimořádného odškodnění?

Jednorázové mimořádné odškodnění podle odstavce 1 nařízení o jednorázovém odškodnění se poskytuje ve výši sedminásobku až dvanáctinásobku průměrné hrubé měsíční nominální mzdy na přepočtené počty zaměstnanců v národním hospodářství dosažené podle zveřejněných údajů Českého statistického úřadu za předminulý kalendářní rok (dále též "průměrná mzda")²⁰ podle stupně poškození na zdraví a s přihlédnutím k míře ztížení společenského uplatnění, k podílu poškozeného na zdolávání požáru nebo záchranných pracích, jakož i k osobním, rodinným a sociálním poměrům poškozeného.

Zdroj: webové stránky ČSÚ²¹

Obrázek 1: Průměrná hrubá měsíční mzda, dlr ČSÚ

Jak je řešeno úmrtí poškozeného hasiče?

¹⁹ § 67 odst. 2 z. č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti, ve znění pozdějších předpisů: „Osobami se zdravotním postižením jsou fyzické osoby, které jsou orgánem sociálního zabezpečení uznány a) invalidními ve třetím stupni (v citovaném zákonu jako „osoba s těžším zdravotním postižením“), b) invalidními v prvním nebo druhém stupni, nebo c) zdravotně znevýhodněnými (v citovaném zákonu jako „osoba zdravotně znevýhodněná“).“

²⁰ https://www.czso.cz/csu/czso/prace_a_mzdy_prace [citováno 4. 6. 2022]; pro srovnání ve 4. čtvrtletí 2021 dosáhla hrubá mzda: **40 135 Kč**.

²¹ Dostupné: <https://www.czso.cz/csu/czso/prumerna-hruba-mesicni-mzda-graf> [citováno 4. 6. 2022]

Jestliže poškozený následkem poškození na zdraví zemřel, náleží jednorázové mimořádné odškodnění manželu a dítěti, které má nárok na sirotčí důchod, v případech odůvodněných osobními, rodinnými a sociálními poměry lze jednorázové mimořádné odškodnění přiznat i jeho rodičům, popřípadě dalším osobám, které na něho byly odkázány výživou.

V jaké výši je poskytováno jednorázové mimořádné odškodnění při úmrtí poškozeného hasiče?

Jednorázové mimořádné odškodnění podle odstavce 1 se poskytuje:

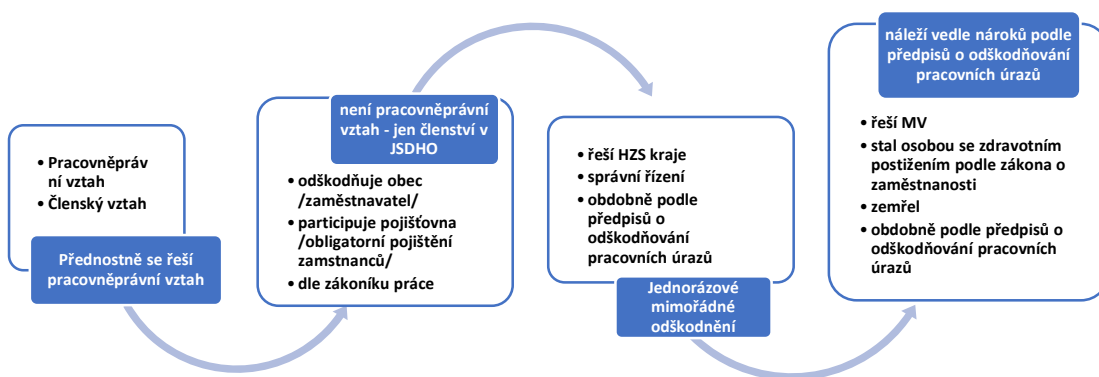
- a) dítěti poškozeného ve výši dvanáctinásobku průměrné mzdy,
- b) manželu poškozeného ve výši dvanáctinásobku průměrné mzdy,
- c) rodičům poškozeného v úhrnné výši dvanáctinásobku průměrné mzdy,
- d) dalším osobám, které byly odkázány výživou na poškozeného, do úhrnné výše dvanáctinásobku průměrné mzdy.

7. ALGORITMUS ŘEŠENÍ ÚRAZU

Pro řešení úrazu dobrovolného hasiče je zatím kruciální stanovisko ve věci odpovědnosti za odškodňování úrazů členů jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí, které publikovalo Ministerstvo vnitra generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky pod č. j. MV- 24900-3/PO-OVL-2016 dne 4. srpna 2016, které je v zásadě je nezbytné akceptovat. Důvodem vysoké míry důležitosti je jeho interní závaznost pro řízené subjekty, mezi které patří dílčí organizační součásti Hasičského záchranného sboru České republiky. Dle dikce zákona č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru), ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o HZS“) Hasičský záchranný sbor tvoří:

- a) generální ředitelství,
- b) hasičské záchranné sbory krajů,
- c) záchranný útvar,
- d) škola.

Dle § 6 odst. 4. a 5. zákona o HZS generální ředitelství je nadřízeným správním orgánem ve věcech, ve kterých rozhoduje hasičský záchranný sbor kraje, záchranný útvar nebo škola; generální ředitelství řídí hasičské záchranné sbory krajů, záchranný útvar a školu. Výklad generálního ředitelství je tedy pro řízené hasičské záchranné sbory, které rozhodují úrazovou agendu, tzv. oficiálním výkladem – výkladem nadřízeného subjektu.

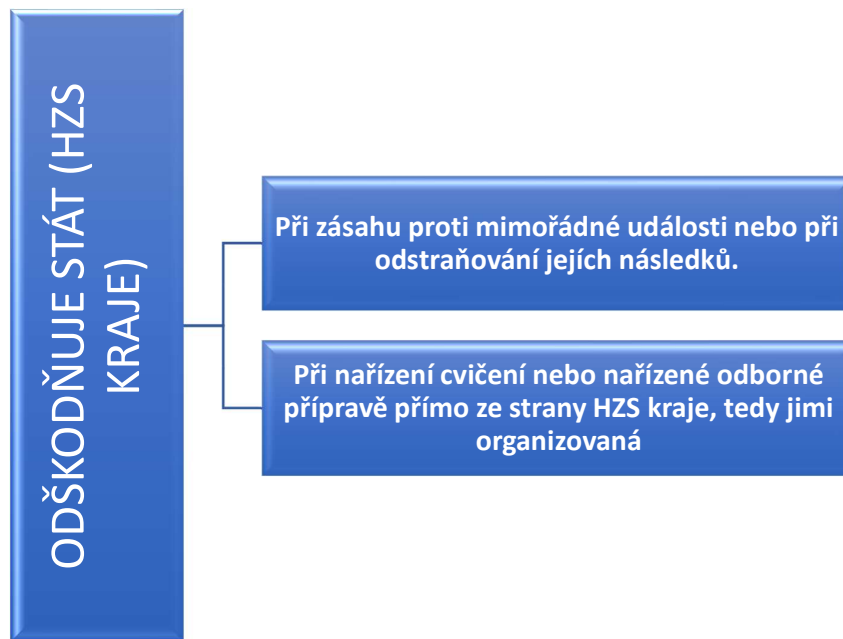
Obrázek 2: Proces odškodnění

Na základě výše uvedeného výkladu lze dovodit, že v rámci opodstatněného úrazu člena JSDH obce, který je podložený důkazy (zejména příslušným nařízením úkonu či přímo již zásahem) má tento člen nárok na odškodnění formou rozhodnutí příslušného HZS kraje. Obecně řečeno, základní premisou musí být pravidlo „**kdo činnost nařídil, nese odpovědnost**“. Za toto odškodnění obecně odpovídá stát (viz § 80 zákona o požární ochraně) a přistupuje k němu i obec, jako zřizovatel JSDH obce v samostatné působnosti (viz § 393 zákoníku práce).

Jako možnou hranici lze uvést:

- Odškodňuje stát (jeho prostřednictvím příslušné HZS kraje)

- o **Při zásahu proti mimořádné události nebo při odstraňování jejích následků.**
- o **Při nařízení cvičení nebo nařízené odborné přípravě přímo ze strany HZS kraje, tedy jimi organizovaná** (k získání odborné způsobilosti a odborná příprava k prodloužení platnosti osvědčení o odborné způsobilosti hasičů).

Obrázek 3: Odškodnění státem (HZS kraje)

- Odškodňuje obec (zřizovatel JSDH obce)

o **Při nařízení cvičení nebo nařízené odborné přípravě ze strany JSDH obce** (ostatní příprava).

o **Vždy v případě naplnění pracovněprávní vztahu.**

Obrázek 4: Odškodnění zřizovatelem

Předkládané stanovisko koresponduje s výkladem Ministerstva práce a sociálních věcí, zejména po diskuzi v roce 2016. Na závěr je nutné dodat, že se přeci jen jedná o nezávazný výklad gestora právní úpravy v oblasti požární ochrany, závazné výklady je oprávněn stanovovat pouze soud.

Předmětné stanovisko poměrně uceleně shrnuje náhled gestora zákona o požární ochraně a nastiňuje řešení mnohých sporných bodů. Ve stanovisku se uvádí, že na základě současné praxe a výkladu dvou příslušných právních předpisů ohledně odškodňování členů JSDH obce, je již od roku 2006 (od účinnosti zákoníku práce) a plošně v rámci HZS ČR nastaven postup při odškodňování. Je nutné uvést, že se jedná o výdej finančních prostředků státu nebo obce. Přitom je nutné na každý případ pohlížet individuálně. Odškodňování je aplikačně pojímáno jako výdej finančních prostředků státu nebo obce, jako příslušného zřizovatele jednotky sboru dobrovolných hasičů obce.

Je zřejmé, že uvedené dva právní předpisy nedávají jednoznačnou odpověď na otázku, kdo a v jakých případech je odpovědný za náhradu škody způsobenou úrazem členu jednotky požární ochrany (na což HZS ČR již upozorňoval i v rámci úpravy dotčených právních

předpisů). Podle stanoviska Ministerstva práce a sociálních věcí č. j. 2009/60163-51 ze dne 21. 8. 2009 „*má dobrovolný hasič, který utrpěl škodu na zdraví, právo domáhat se její náhrady podle citovaného ustanovení § 393 zákoníku práce i podle § 29 odst. 1 písm. b) zákona o požární ochraně.*“ Podle názoru tohoto ministerstva by měl být upřednostňován postup podle zákona o požární ochraně jako případ zvláštní právní úpravy, která by měla mít přednost před úpravou obecnou. To lze nepochybně aplikovat v případě činnosti člena v JSDH obce při hašení požárů a při provádění záchranných prací, kde zákon o požární ochraně další podmínky nestanoví. V případě provádění odborné přípravy je však nutno vzít ustanovení § 65 odst. 2 zákona o požární ochraně, kde se hovoří o podmínce nařízené odborné přípravy (již podle judikatury není rozhodné, zda osoba je či není v pracovním poměru z pohledu § 393 zákoníku práce – viz úraz žáka školy KS v Brně 15 Co 60/70, R 67/1971).

Ustanovení § 65 odst. 2 zákona o požární ochraně stanoví že „*Činnost v jednotce sboru dobrovolných hasičů obce při hašení požáru, provádění záchranných prací při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech se považuje za výkon občanské povinnosti. Činnost v jednotce sboru dobrovolných hasičů obce při nařízeném cvičení nebo nařízené odborné přípravě je jiným úkonem v obecném zájmu*“.

Obecný zájem je zpravidla vztahován především k zákoníku práce ve vztahu zaměstnavateli, u kterého je člen JSDH obce např. i v pracovní právní vztahu z důvodu uvolňování tohoto člena pro činnost v jednotce a ve vztahu k náhradám za ztrátu výdělků člena JSDH obce při zásahu, nařízeném cvičení nebo nařízené odborné přípravě.

Výše citované ustanovení § 65 zákona o požární ochraně do jisté míry definuje, co se za činnost člena JSDH obce považuje a za jakých podmínek se taková činnost vykonává. V případě cvičení nebo odborné přípravy zákon zdůrazňuje, že musí jít i nařízenou odbornou přípravou nebo cvičení pokud jde o činnost v jednotce – odbornou přípravu považovanou za obecný zájem. Z výše uvedeného lze také dovodit, že činnost člena JSDH obce, která byla odbornou přípravou, musí být činností nařízenou, aby se dala považovat za úkon v obecném zájmu.

Zákon přímo neuvádí, kdo odbornou přípravou nařizuje, ale nepřímě to lze dovodit jednak z ustanovení § 72 odst. 1 zákona o požární ochraně, ale zejména z odst. 3, který stanoví, že „*Zaměstnanci podniku a členové dobrovolných jednotek požární ochrany jsou povinni se zúčastňovat v určeném rozsahu odborné přípravy. Zúčastňují-li se odborné přípravy členové dobrovolných jednotek požární ochrany ve své pracovní době, považuje se to za překážku na straně zaměstnance z důvodu jiných úkonů v obecném zájmu.*“ Dále lze tento výklad podpořit i prováděcí právní úpravou.

Současně § 72 odst. 4 zákona o požární ochraně stanoví rozsah odborné přípravy, kam patří i tělesná příprava a požární sport. Prováděcí předpis k zákonu o požární ochraně vyhláška č. 247/2000 Sb., o organizaci a činnosti jednotek ve znění vyhlášky č. 226/2005 Sb. (dále jen „vyhláška o jednotkách“) v návaznosti na § 72 zákona o požární ochraně stanoví, druhy odborné přípravy i toho, kdo je pověřen její organizací a tedy svým způsobem i nařizuje na ní účast; dalo by se tedy říci, že i nařizuje členu, kdy se odborné přípravy má zúčastnit a stanoví její druh a obsah (§ 32 až 40).

V návaznosti na uvedenou vyhlášku a zákon o požární ochraně lze odbornou přípravu člena jednotky požární ochrany dělit na:

a) Základní odbornou přípravu (§ 40 vyhlášky o jednotkách a § 72 odst. 2 zákona o požární ochraně) v rozsahu 40 hodin určenou pro nově zařazeného člena do jednotky SDH obce, kterou organizuje její velitel jednotky SDH obce (je obci odpovědný za uvedenou činnost).

b) Pravidelnou odbornou přípravu (§ 36 vyhlášky o jednotkách a § 72 odst. 3 zákona o požární ochraně), jejíž součástí je prohlubování odborných znalostí, tělesná příprava a taktická a prověřovací cvičení, požární sport. Uvedenou přípravu organizují a řídí velitelé jednotek a za svoji činnost jsou odpovědni obci, protože tím zajišťují akceschopnost jednotky SDH obce (zákonná povinnost obce dle § 29 odst. 1 písm. b) zákona o požární ochraně). Musí mít na ni zpracován plán odborné přípravy a musí ji i vyhodnocovat.

c) Odborná příprava k získání odborné způsobilosti a odborná příprava k prodloužení platnosti osvědčení o odborné způsobilosti hasičů (§ 34 vyhlášky o jednotkách ve vazbě na § 72 odst. 5 písm. b) zákona o požární ochraně). Uvedenou odbornou přípravu organizuje a řídí hasičský záchranný sbor kraje a tím i „nařizuje“ velitelům a strojníkům účast na ní.

Z výše uvedeného dělení odborné přípravy lze odvodit kdo, jaký druh odborné přípravy organizuje a kdo „nařizuje“ členům JSDH obci účast na ní – kdy je to velitel jednotky v zastoupení obce a kdy HZS kraje. Podle principu, kdo nařizuje (řídí, organizuje) odbornou přípravu členovi jednotky SDH obce, nese i odpovědnost a v souladu s citovanými ustanoveními zákoníku práce, občanského zákoníku a zákona o požární ochraně k náhradě škody způsobné úrazem. To znamená, že:

- v případě odborné přípravy podle písmena a) a b) výše uvedeného výčtu druhů odborné přípravy odpovídá obec za použití ustanovení zákoníku práce,

- v případě odborné přípravy podle písmena c) výše uvedeného výčtu druhů odborné přípravy odpovídá stát v zastoupení hasičského záchranného sboru.

Pokud by tomu tak nebylo a vždy se odškodnění provádělo jen podle § 80 odst. 1 zákona o požární ochraně, nemělo by ustanovení zákoníků práce k tomuto problému vůbec smysl.

V rámci snahy o legislativní sladění a zejména v návaznosti na usnesení vlády ze dne 8. června 2016 č. 506 k řešení některých oblastí u jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí a spolků působících na úseku požární ochrany, byl zpracován návrh zákona de lege ferenda, kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony, kde v rámci části druhé je změna zákona o požární ochraně. Cílem navrhované právní úpravy je dosažení stavu, kdy postavení člena jednotky sboru dobrovolných hasičů obce, bude jednoznačně upraveno v rámci speciální právní úpravy, kterou je zákon o požární ochraně. S tímto souvisí i změna zákoníku práce, kde v § 393 je navrženo vypustit slova „jednotek sborů dobrovolných hasičů obce“.

§ 80 Odškodňování úrazů

(1) Došlo-li u fyzické osoby k poškození na zdraví nebo k jeho smrti (dále jen „poškozený“) při

a) činnosti v jednotce sboru dobrovolných hasičů obce v rámci operačního řízení, poskytne náhradu škody stát, pokud nevznikl nárok na náhradu této škody z pracovněprávního vztahu,

b) nařízeném cvičení nebo nařízené odborné přípravě, poskytne náhradu škody, pokud nevznikl nárok na náhradu této škody z pracovněprávního vztahu,

1. stát, jestliže cvičení nebo odbornou přípravu nařídil a organizuje hasičský záchranný sbor, nebo

2. zřizovatel jednotky, jestliže cvičení nebo odbornou přípravu nařídil a organizuje velitel jednotky sboru dobrovolných hasičů obce,

c) činnosti v požární hlídce, poskytne náhradu škody zřizovatel požární hlídky, nebo

d) poskytnutí pomoci (§ 18 a 19), poskytne náhradu škody stát.

(2) Je-li osobou odpovědnou za poskytnutí náhrady škody stát, výši náhrady stanoví a tuto poskytne hasičský záchranný sbor kraje, v jehož územním obvodu ke škodě na zdraví nebo ke smrti došlo.

(3) Při náhradě škody podle odstavce 1 se obdobně použijí ustanovení zákoníku práce o náhradě škody nebo nemajetkové újmy na zdraví způsobené pracovním úrazem.

Jedná se pouze o legislativní návrh, který je nyní na úrovni vlády (prošel Legislativní radou vlády), a respektuje i toto navržené stanovisko. [poznámka autorů - předmětná úprava nebyla do dnešního dne do zákona implementována]

8. PRAKTICKÉ RADY JAK POSTUPOVAT

Z hlediska postupu hasiče, pokud se mu stane v rámci jeho činnosti u JSDHO úraz, je tak krucióální, zda má uzavřenu pracovněprávní smlouvu, přičemž nerozhoduje, zda se jedná o klasický pracovní poměr založený pracovní smlouvou, nebo o dohodu o pracích konaných mimo pracovní poměr, mezi které typicky řadíme dohodu o provedení práce a dohodu o pracovní činnosti²². Není-li v zákoníku práce stanoveno jinak, vztahuje se na práci konanou na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr úprava pro výkon práce v pracovním poměru, vyjma taxativně vyjmenovaných výjimek v § 77 odst. 2 zákoníku práce.

Hasič tak v případě pracovněprávního pojetí výkonu činnosti v JSDHO, měl postupovat jako u každého jiného pracovního úrazu a primárně kontaktovat obec, která vystupuje v předmětném vztahu jako zaměstnavatel. Hasič v postavení zaměstnance i obec v postavení zaměstnavatele mají všechna práva a zejména povinnosti, jak stanovuje zákoník práce a návazné prováděcí předpisy²³.

Dle díkce § 65 odst. 3 zákona o požární ochraně platí, že činnost v jednotce sboru dobrovolných hasičů vybrané obce²⁴ (obce, jejichž jednotky požární ochrany jsou určeny požárním poplachovým plánem kraje k zásahům mimo svůj územní obvod) je vykonávána zpravidla v pracovněprávním vztahu k obci nebo v pracovněprávním vztahu k hasičskému záchrannému sboru kraje. Nicméně praxí a zaužívaným postupem obcí je spíše nevyužívání pracovněprávní úpravy vztahu, ale uzavírání netypových smluvně závazkových vztahů často inominátních dohod²⁵ o členství v jednotce. Otázkou je, jak by se k evaluaci dohod o členství v JSDHO, či přesněji obsahu vztahu mělo přistupovat. Není zcela vyloučeno, že smluvní vztah by optikou soudu mohl dovést existenci závislé práce. Dle § 2 zákoníku práce platí, že závislou prací je práce, která je vykonávána ve vztahu nadřízenosti zaměstnavatele a

²² Cf. § 74 až § 77 z. č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů.

²³ Např. Nařízení vlády č. 201/2010 Sb., o způsobu evidence úrazů, hlášení a zaslání záznamu o úrazu, ve znění pozdějších předpisů, Nařízení vlády č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání, ve znění nařízení vlády č. 224/2016 Sb., Vyhláška č. 125/1993 Sb., kterou se stanoví podmínky a sazby zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemocí z povolání, ve znění pozdějších předpisů.

²⁴ Cf. § 29 odst. 4 zákona o požární ochraně „Vybrané obecní úřady a) zabezpečují podle požárního poplachového plánu kraje hašení požárů a záchranné práce při živelních pohromách a jiných mimořádných událostech mimo svůj územní obvod, b) zabezpečují akceschopnost jednotky sboru dobrovolných hasičů obce k zásahům mimo svůj územní obvod, c) na základě nařízení kraje, kterým se stanoví podmínky plošného pokrytí území kraje jednotkami požární ochrany, zabezpečují nepřetržitou pracovní pohotovost mimo pracoviště v počtu nejméně jednoho požárního družstva o sníženém početním stavu.

²⁵ Inominátní (nepojmenovanou) smlouvou se rozumí smlouva, která není v zákoně upravena jako zvláštní smluvní typ. Zákonnou oporu k tvorbě inominátních smluv v současnosti poskytuje. § 1746 odst. 2 občanského zákoníku v kombinaci s § 1725

podřízenosti zaměstnance, jménem zaměstnavatele, podle pokynů zaměstnavatele a zaměstnanec ji pro zaměstnavatele vykonává osobně. Závislá práce musí být vykonávána za mzdu, plat nebo odměnu za práci, na náklady a odpovědnost zaměstnavatele, v pracovní době na pracovišti zaměstnavatele, popřípadě na jiném dohodnutém místě. Závislá práce může být vykonávána výlučně v základním pracovněprávním vztahu, není-li upravena zvláštními právními předpisy²⁶. Základními pracovněprávními vztahy jsou pracovní poměr a právní vztahy založené dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr.

Nezbytné pro vytvoření náhledu na řešenou problematiku „členského vs. pracovněprávního vztahu“ je nahlédnutí poněkud letitého, avšak doposud platného Pokynu č. 50 generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky ze dne 20. září 2007, kterým se stanoví zásady pro výkon služby a odměňování členů jednotek sborů dobrovolných hasičů vybraných obcí (dále jen „pokyn 50/2007“), který poněkud paradoxně nebyl doposud novelizován. Citovaný pokyn je vydán v souladu s § 24 odst. 1 písm. i) zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů, a nařízení vlády č. 172/2001 Sb., k provedení zákona o požární ochraně, ve znění nařízení vlády č. 498/2002 Sb. Pokyn charakterizuje JSDH vybrané obce následovně: Jednotka sboru dobrovolných hasičů vybrané obce je jednotka požární ochrany kategorie JPO II nebo JPO III. Tato jednotka je složena z členů, kteří vykonávají službu v jednotce jako svoje zaměstnání v pracovním poměru k obci na základě pracovní smlouvy, a/nebo z členů, kteří vykonávají službu v jednotce na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr uzavřených s obcí (dohoda o pracovní činnosti nebo dohoda o provedení práce), uzavřených dle zákoníku práce, resp. jiného smluvního vztahu (např. dohoda o členství v jednotce).

²⁶ Například zákon č. 234/2014 Sb., o státní službě, zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů, ve znění pozdějších předpisů.

Čl. 5 upravuje pracovně právní vztah a způsob odměňování členů jednotky - přesněji: pracovně právní vztah založený na pracovním poměru:

a) pracovně právní vztah na základě pracovního poměru se uzavírá se členem jednotky, který vykonává službu v této jednotce jako svoje zaměstnání. Pracovně právní vztah uzavírá člen jednotky a obec, která je zřizovatelem jednotky, ve smyslu § 33 a následujících zákoníku práce. Vybraná obec může obdržet účelovou neinvestiční dotaci ze státního rozpočtu na mzdové výdaje a zákonné pojištění pro členy jednotky (sociální, zdravotní a úrazové odváděné zaměstnavatelem);

b) pracovně právní vztah se řídí zejména zákoníkem práce a platovými předpisy²⁷,

c) zařazení členů jednotky do platových tříd podle katalogu prací²⁸ a platového předpisu²⁹ je uvedeno v následující tabulce:

Tabulka 1 Zařazení platové třídy a příplatků dle funkce podle předpisu

Funkce	Platová třída dle katalogu prací	Příplatek za vedení (Kč)	Zvláštní příplatek (Kč)
hasič	5.1, 6.1, 7.2, 8.1	ne	1000 - 4000
hasič - technik speciálních služeb	8.2	ne	1000 - 4000
hasič - strojník	6.2, 7.3	ne	1000 - 4000
velitel družstva	9.1	1033 - 6498	1000 - 4000
velitel jednotky	10.1	3180 - 8964	1000 - 4000

d) za započitatelnou praxi se považuje prokazatelná doba výkonu služby v jednotce požární ochrany od absolvování nástupního odborného výcviku nebo od složení zkoušky odborné způsobilosti. Za započitatelnou praxi se považuje také doba zaměstnání v jednotce HZS kraje nebo v jednotce HZS podniku;

e) za podmínek stanovených zákoníkem práce a nařízeními vlády k jeho provedení náleží členům jednotky též další příplatky a odměna za pracovní pohotovost³⁰.

Pracovně právní vztah na základě dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr:

a) pracovně právní vztah na základě dohod (viz vzor č. 1) se uzavírá zejména se členem

²⁷ Nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě. Nařízením vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí.

²⁸ Nařízení vlády č. 469/2002 Sb., kterým se stanoví katalog prací a kvalifikační předpoklady a kterým se mění nařízení vlády o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě, ve znění pozdějších předpisů.

²⁹ Nařízení vlády č. 564/2006 Sb., o platových poměrech zaměstnanců ve veřejných službách a správě.

³⁰ Např. § 21 nařízení vlády č. 172/2001 Sb.

jednotky kategorie JPO II, který nevykonává službu v jednotce v pracovním poměru. Pracovně právní vztah uzavírá člen jednotky a obec, která je zřizovatelem jednotky, ve smyslu ustanovení § 74 a následujících zákoníku práce. Vybraná obec může obdržet účelovou neinvestiční dotaci ze státního rozpočtu na mzdové výdaje, zákonné pojištění (sociální, zdravotní a úrazové odváděné zaměstnavatelem) a odměny z dohod o pracích konaných mimo pracovní poměr v souvislosti se zajištěním výjezdu jednotky kategorie JPO II do 5 minut od vyhlášení poplachu nejméně pro 12 členů jednotky. Dotace se neposkytuje na odměny vyplývající z jiných než výše uvedených dohod;

b) minimální výše odměny za hodinu vykonané služby je uvedena v platovém předpisu³¹;

c) výše odměny členovi jednotky za zajištění pohotovosti pro výjezd dle plánu výkonu služby se sjednává s přihlédnutím k § 21 nařízení vlády č. 172/2001 Sb.

Součástí pokynu 50/2007 je příloha č. 1, která obsahuje vzor dohody o pracovní činnosti/provedení práce. Vzor přikládáme k nahlédnutí:

³¹ Nařízení vlády č. 567/2006 Sb., o minimální mzdě, o nejnižších úrovních zaručené mzdy, o vymezení ztíženého pracovního prostředí a o výši příplatku ke mzdě za práci ve ztíženém pracovním prostředí.

***Dohoda o pracovní činnosti / provedení práce *)
uzavřená mezi***

Jméno a příjmení:

Rodné příjmení:

Číslo OP:

Rodné číslo:

Bytem:

Místo narození:

Poživatel důchodu:

Zdravotní pojišťovna:

(dále jen "zaměstnanec")

a

identifikační údaje zaměstnavatele-obce a jeho zástupce, který podepisuje smlouvu

(dále jen "zaměstnavatel").

*Předmětem této dohody je výkon služby v jednotce sboru dobrovolných hasičů obce
..... (dále jen "jednotka").*

Zaměstnanec na základě této dohody se zavazuje vykonávat práce:

- definovat odpovídající činnosti v platové třídě dle části 2.21.27 přílohy nařízení vlády č. 469/2002 Sb., ve znění nařízení vlády č. 568/2006 Sb. - viz tabulka v čl. 5 pokynu*
- při údržbě požární techniky a technických prostředků podle potřeby zajištění akceschopnosti jednotky,*
- při nařízené odborné přípravě,*
- při nařízených cvičeních,*
- přidat případně další činnosti, které budou na něm vyžadovány, např. uvedené v čl. 2 pokynu*

Místo výkonu práce - hasičská zbrojnice, místo zásahu, jiné místo stanovené velitelem jednotky.

Práce se sjednává pro období:

*Rozsah: max. 150 *) 1043 *) hodin ročně (je-li sjednán nižší rozsah - upraví se dle toho)*

Zaměstnanec obdrží odměnu ve výši Kč/hodinu vykonané služby. Odměna je splatná bezhotovostní platbou na účet zaměstnance nebo v hotovosti na pokladně zaměstnavatele v termínu

**) Nehodící se škrtněte.*

Zaměstnanec je povinen vykonávat službu osobně, svědomitě, řádně a hospodárně podle podmínek sjednaných touto dohodou při respektování platných právních předpisů a interních předpisů zaměstnavatele.

Zaměstnanec souhlasí se zpracováním a využitím osobních údajů spojených s jeho osobou pro interní potřeby zaměstnavatele. Zaměstnanec je povinen neprodleně informovat zaměstnavatele o jakékoliv změně svých osobních údajů uvedených v této dohodě.

*K výkonu služby v operačním řízení jednotky se zaměstnanec dostaví do 5 *) 10 *) minut od vyhlášení poplachu jednotce, a to ve dnech stanovených plánem výkonu služby. Za tuto činnost mu náleží odměna ve výši Kč (lze zde upravit i poskytování odměny za týden, měsíc, půlrok či rok). Zaměstnanec se může dostavit k výkonu služby v operačním řízení jednotky do 10 minut po vyhlášení poplachu jednotce i v jiných dnech mimo rozpisu stanoveného v plánu výkonu služby, přičemž velitel jednotky rozhodne, zda bude zaměstnanec využit pro výkon služby v operačním řízení či nikoliv. Zaměstnanec se dostaví k výkonu služby v organizačním řízení dle plánu výkonu služby nebo v termínu stanoveném velitelem jednotky.*

Zaměstnavatel může poskytnout zaměstnanci odměnu za další aktivní přístupy v oblasti zajištění akceschopnosti jednotky nebo výkonu služby v operačním řízení jednotky. Tato odměna je splatná v termínech jako odměna za hodinu vykonané služby.

Zde lze doplnit další ustanovení, které si zaměstnanec a zaměstnavatel dohodnou.

Ostatní práva a povinnosti a odpovědnost za škodu zaměstnance i zaměstnavatele, vyplývající z této dohody, se řídí ustanoveními zákoníku práce.

Zaměstnanec souhlasí / nesouhlasí s bezhotovostní úhradou odměny za vykonanou práci.

Číslo účtu zaměstnance/ kód banky:

Obě strany mohou dohodu vypovědět písemně s výpovědní denní lhůtou, která začíná dnem následujícím po doručení výpovědi.

Tato dohoda byla sepsána ve ... vyhotoveních, z nichž obdrží zaměstnanec a zaměstnavatel.

V dne

.....

Podpis zaměstnance

.....

Podpis zaměstnavatele

**) Nehodící se škrtněte.*

8. 1. Úraz hasiče v pracovněprávním vztahu

V tomto případě se jedná o standardizovaný postup uplatnění nároků z pracovního úrazu u zaměstnavatele – zde obce. Na obec v postavení zaměstnavatele dopadá povinnost obligatorního pojištění zaměstnanců. Dle dikce § 365 zákoníku práce platí, že ode dne nabytí účinnosti tohoto zákona (zákoníku práce - z. č. 262/2006 Sb.) do dne nabytí účinnosti jiné právní úpravy pojištění odpovědnosti zaměstnavatele při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání se řídí zákonné pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání ustanovením § 205d zákona č. 65/1965 Sb., zákoník práce, ve znění zákona č. 231/1992 Sb., zákona č. 74/1994 Sb. a zákona č. 220/2000 Sb., vyhláškou č. 125/1993 Sb., kterou se stanoví podmínky a sazby zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání, ve znění vyhlášky č. 43/1995 Sb., vyhlášky č. 98/1996 Sb., vyhlášky č. 74/2000 Sb., vyhlášky č. 487/2001 Sb. a zákona č. 365/2011 Sb., a zákonem č. 182/2014 Sb.

Zjednodušeně ode dne nabytí účinnosti zák. č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, až do doby nabytí účinnosti jiné právní úpravy pojištění odpovědnosti zaměstnavatele se tak náhrada škody vzniklá na zdraví zaměstnance z důvodu pracovního úrazu nebo nemoci z povolání řídí úpravou obsaženou v uvedených ustanoveních (§ 205d zákoníku práce č. 65/1965 Sb.³²). Týká se však jen těch případů, kdy ke škodě na zdraví zaměstnance došlo ode dne nabytí účinnosti zákoníku práce. S účinností od 1. 1. 2012 mohou činit náklady správní režie pojišťoven v zákonném pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání 4 % z celkového objemu přijatého pojistného v daném kalendářním roce.

Na základě zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele, které se zakládá dnem vzniku prvního pracovněprávního vztahu u zaměstnavatele a trvá po dobu existence zaměstnavatele, má zaměstnavatel právo, aby za něj příslušná pojišťovna nahradila škodu, která vznikla zaměstnanci při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání v rozsahu, v jakém za ni zaměstnavatel odpovídá podle zákoníku práce.

Institut zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele (přijatý s účinností od 1. 1. 1993), měl představovat mezistupeň mezi koncepcí objektivní odpovědnosti zaměstnavatele za škodu vzniklou zaměstnanci při pracovním úrazu a nemoci z povolání (uplatňující se od 60. let 19. století) a koncepcí úrazového pojištění zaměstnance, která měla

³² § 205d z. č. 65/1965 Sb. „Zaměstnavatelé zaměstnávající alespoň jednoho zaměstnance jsou pro případ své odpovědnosti za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání pojištěni (dále jen "zákonné pojištění") u České pojišťovny, akciová společnost, pokud s ní měli sjednáno toto pojištění k 31. prosinci 1992. Ostatní zaměstnavatelé jsou pojištěni u Kooperativy, československé družstevní pojišťovny, akciová společnost, případně jejího právního nástupce v České republice. To se nevztahuje na organizační složky státu.“

původně vstoupit v účinnost zároveň se zákoníkem práce. V průběhu legislativních prací se však ukázalo, že věcné podmínky pro přijetí koncepce úrazového pojištění nebyly vytvořeny, účinnost zák. o úrazovém pojištění zaměstnanců proto byla odložena a do zák. práce byla mezi přechodná ustanovení vložena původní úprava odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovních úrazech a nemocech z povolání, s tím, že se jimi má odškodňování zaměstnanců řídit až do doby, kdy vstoupí v účinnost právní úprava úrazového pojištění. Účinnost zákona o úrazovém pojištění byla opakovaně odkládána (naposledy byla odložena na den 1. 1. 2017, zákonem č. 182/2014 Sb., kterým se mění zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění zaměstnanců, ve znění pozdějších předpisů, a další související zákony), až byl zákon s účinností od 1. 10. 2015 zrušen (zákonem č. 205/2015 Sb., kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, zrušuje zákon č. 266/2006 Sb., a zrušují nebo mění některé další zákony) a právní úprava odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání byla ponechána v zákoníku práce, avšak přesunuta z přechodných ustanovení do části jedenácté.

Podmínky zákonného pojištění i nadále (do doby přijetí nové úpravy pojištění odpovědnosti zaměstnavatele při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání) upravuje § 205d starého zákoníku práce č. 65/1965 Sb. a na základě zákonného zmocnění vyhláška č. 125/1993 Sb., kterou se stanoví podmínky a sazby zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání.

Shrneme-li výše uvedenou materii, dospějeme k závěru, že obec jako zaměstnavatel řeší pojištění zaměstnanců (zde hasičů) formou obligatorního pojištění u jmenovaných pojistných domů, což jí umožňuje bezproblémové saturování vyžádaných nároků z pracovního úrazu.

Pro postup dle zákoníku práce v režimu pracovněprávního vztahu pak odkazujeme na jednoduchou a ucelenou publikaci, která ač cílí na malé a střední podniky, je bez problémů aplikovatelná i na předmětný vztah hasič vs. obec. Výzkumný ústav bezpečnosti práce, v. v. i., ve spolupráci s Ministerstvem práce a sociálních věcí vydal v rámci projektu Správná praxe pro malé a střední podniky brožuru paní Kateřiny Hrubé, která řeší jednoduše, ale úplně problematiku pracovních úrazů. Publikace je dostupná na níže uvedených webových stránkách VÚBP: <https://vubp.cz/soubory/produkty/publikace-ke-stazeni/pracovni-urazy-spravna-praxe-pro-msp.pdf>

8. 2. Úraz hasiče bez pracovněprávního vztahu – postup dle zákona o požární ochraně

Pro rekapitulaci připomínáme, že stát a jeho prostřednictvím příslušné HZS kraje odškodňuje při úrazu vzniklém u zásahu proti mimořádné události nebo při odstraňování jejích následků, dále při úrazu při nařízeném cvičení nebo nařízené odborné přípravě přímo ze strany HZS kraje, tedy organizovaná HZS kraje (k získání odborné způsobilosti a odborná příprava k prodloužení platnosti osvědčení o odborné způsobilosti hasičů). V případě úrazu hasiče v pracovním poměru (zaměstnavatel zpravidla obec) a při úrazu u nařízeného cvičení nebo nařízené odborné přípravě ze strany JSDH obce (ostatní příprava) stát neodškodňuje; odškodňuje obec.

Generální ředitelství Hasičského záchranného sboru České republiky doposud nepřistoupilo k vydání sjednocujícího pokynu pro řešení problematiky úrazů členů JSDHO. V Pokynu č 15/2006 generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky a náměstka ministra vnitra ze dne 3. dubna 2006, kterým se stanoví postup jednotek požární ochrany při provádění likvidačních a obnovovacích (asanačních) prací a postup Hasičského záchranného sboru ČR při finančním vypořádání nákladů nebo požadovaných náhrad za poskytnutí věcné nebo osobní pomoci, za provedené likvidační nebo obnovovací (asanační) práce a za vzniklé škody, nalézáme v čl. 1 odst. 3 lakonickou informaci: *„Při odškodňování úrazů nebo odškodňování pozůstalých podle ustanovení § 80 a § 81 zákona o požární ochraně nebo § 30 odst. 3 zákona o IZS se postupuje podle zvláštních právních předpisů s respektováním postupů stanovených v příslušných interních předpisech.“* s provazbou na poznámku pod čarou, která odkazuje na zrušené či jinak derogované právní i interní předpisy (cf. *„např. § 88 až § 96 zákona č. 186/1992 Sb., ve znění pozdějších předpisů, § 190 až § 200, § 202, § 203 a § 260 zákona č. 65/1965 Sb., ve znění pozdějších předpisů, nařízení Ministerstva vnitra č. 34/1999, k zajištění plnění úkolů v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při výkonu služby a při práci, ve znění nařízení Ministerstva vnitra č. 44/2002.“*). Zmiňovaný interní předpis MV č. 34/1999 byl zrušen a nahrazen Nařízením MV č. 56/2011 ze dne 27. prosince 2011, k zajištění plnění úkolů v oblasti bezpečnosti a ochrany zdraví při výkonu služby a při práci, který se však problematikou úrazů členů JSDHO nezabývá. Obdobně nenalezneme řešení ano v nedávno promulgovaném Pokynu č. 65/2021 generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky ze dne 22. prosince 2021, kterým se vydává Řád výkonu služby v jednotkách hasičských záchranných sborů podniků, sborů dobrovolných hasičů obcí a sborů dobrovolných hasičů podniků. Pro ucelení nabízíme odkaz – Řád výkonu služby platný

i pro JSDHO je dostupný zde: <https://www.hzscr.cz/clanek/vykon-sluzby.aspx?q=Y2hudW09Ng%3d%3d> . Podpora absentuje i v Pokynu č. 50 GŘ HZS ČR ze dne 20. září 2007, kterým se stanoví zásady pro výkon služby a odměňování členů jednotek SDH vybraných obcí, Pokynu č. 53 GŘ HZS ČR ze dne 19. prosince 2013, k odborné způsobilosti zaměstnanců zařazených na vybraných funkcích v jednotkách HZS podniků a členů vykonávajících službu v jednotkách SDH obcí nebo podniků jako svoje zaměstnání v pracovním poměru (ve znění opravy tiskové chyby uveřejněné ve SIAŘ GŘ HZS ČR č. 1/2014), ve znění Pokynu GŘ HZS ČR č. 57/2019, Pokynu č. 3 GŘ HZS ČR ze dne 27. ledna 2014., k odborné přípravě a odborné způsobilosti členů jednotek SDH obcí a jednotek SDH podniků, ve znění Pokynu GŘ HZS ČR č. 29/2017, ani Metodika pro zřizování jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí MV - GŘ HZS ČR, č. j. MV- 52763-6/PO-2008, která je dostupná zde: <https://www.hzscr.cz/clanek/metodika-zrizovani-jsdho.aspx> .

Doporučený postup při uplatnění nároku u HZS kraje

HZS kraje musí postupovat procesem správního řízení dle z. č. 500/2004 Sb., správního řádu, ve znění pozdějších předpisů. Jedná se o poněkud rigidní a formalizovaný postup, pro který potřebuje správní orgán (HZS kraje) četnou dokumentační podporu pro dokazování a prokázání nároku, jakož i pro stanovení jeho výše.

Doporučujeme postupovat dle níže uvedených pravidel:

- v případě, že dojde k úrazu člena JSDH při odborné přípravě organizované HZS kraje zapíše příslušník, který organizoval odbornou přípravu, úraz do knihy úrazů a sepiše záznam o úrazu s členem JSDH; pokud tak neučiní příslušník HZS kraje sám, iniciujte tento postup.

- v případě vzniku úrazu občana nebo člena JSDH obce u zásahu, velitel zásahu úraz oznámí na KOPIS a uvede do zprávy o zásahu. Ve zprávě o zásahu popíše úrazový děj a identifikační údaje člena JSDH. Za nahlášení úrazu KOPIS a popis ve zprávě o zásahu odpovídá velitel zásahu. Tímto není dotčena povinnost KOPIS informovat řídicí důstojníky, další služební funkcionáře a NOPIS GŘ dle příslušných pokynů; pokud tak neučiní příslušník HZS kraje sám, iniciujte tento postup.

- v případě úrazu člena JSDH u zásahu obec zapíše úraz do knihy úrazů a sepiše s poškozeným záznam o úrazu; pokud tak neučiní zaměstnanec obce sám, iniciujte tento postup.

- sepište žádost o náhradu škody a prokazatelně ji doručte HZS kraje.

- k žádosti o náhradu přiložte tyto dokumenty:

- 1) kopii rozhodnutí o pracovní neschopnosti (vznik a ukončení), vyžádal-li si úraz prac. neschopnost,
- 2) pracovní smlouvu se zaměstnavatelem, vůči kterému je stanoven ušlý výdělek,
- 3) potvrzení zaměstnavatele o ztrátě na výdělků po dobu pracovní neschopnosti (vyžádal-li si úraz pracovní neschopnost),
- 4) doklady o účelně vynaložených nákladech spojených s léčením,
- 5) lékařský posudek o přiznání výše bolestného, pokud na něj vznikl nárok,
- 6) lékařský posudek o ztížení společenského uplatnění, pokud vzniklo; je třeba vyčkat do ustálení zdravotního stavu po úrazu,
- 7) specifikaci věcné škody (např. rozsah poškození oděvu, doklad o nabytí oděvu, fotodokumentace apod.),
- 8) v případě OSVČ živnostenský list, případně jiný doklad o podnikatelské činnosti,
- 9) záznam o úrazu sepsaný obcí,
- 10) potvrzení zaměstnavatele o výši náhrady za pracovní neschopnost,
- 11) potvrzení OSSZ o vyplacených dávkách nemocenského pojištění,
- 12) zřizovací listinu jednotky,
- 13) dohodu o členství uzavřenou s občanem, u kterého došlo k úrazu a obcí,
- 14) doklad o odborné způsobilosti v případě že se jedná o:
 - a) hasiče doklad o absolvování základní odborné přípravy v jednotce v rozsahu 40 hodin, které vystavuje velitel jednotky (§ 40 vyhlášky o jednotkách a § 72 odst. 2 zákona o požární ochraně),
 - b) strojníka, nebo velitele osvědčení o odborné způsobilosti vydané HZS kraje,
- 15) doklad o posledním pravidelném ověření odborné přípravy dle §36 odst. 4) vyhlášky o jednotkách
- 16) doklad o přezkoušení znalostí z BOZP a případně další doklady o absolvování výcviku v dýchacím přístroji, ochranném protichemickém oděvu, kondičních jízdách dle §37 vyhlášky o jednotkách
- 17) doklad o zdravotní způsobilosti Nařízení vlády č. 352/2003 Sb., o posuzování zdravotní způsobilosti zaměstnanců jednotek HZS podniků a členů jednotek SDH obcí nebo podniků.
- 18) vznikl-li úraz v souvislosti s řízením vozidla nebo obsluhou speciální techniky (výšková technika) rovněž doklad o odborné způsobilosti pro obsluhu příslušné techniky (např. obsluha plošin z koše, řidičské oprávnění apod.),
- 19) veškerou standardní dokumentaci k dopravní nehodě, došlo-li k dopravní nehodě (euro formulář, záznamy PČR, podklady pojišťoven etc.),

20) dílčí zprávu o zásahu, případně zprávu o zásahu.

V případě, že došlo k úrazu člena JSDH obce při odborné přípravě organizované HZS, je třeba doložit:

- 1) program odborné přípravy (např. konspekt, rozvrh hodin),
- 2) prezenční listinu,
- 3) záznam o školení BOZP jsou-li v rámci odborné přípravy kladeny zvýšené nároky na BOZP (kurz MŘP, výcvik ve flashover kontejneru apod.),
- 4) interní sdělení, ve kterém popíše úraz, kompletnost dokladů a stanovisko, zda došlo nebo nedošlo k porušení právních předpisů.

V případě, že došlo k úrazu při taktickém či prováděcím cvičení, je třeba doložit kompletní dokumentaci ke cvičení dle interních aktů GŘ (Pokyn GŘ HZS ČR č. 7 ze dne 3. února 2009, kterým se stanoví postup pro přípravu a provedení prověřovacích a taktických cvičení, ve znění opravy tiskové chyby uveřejněné ve SIAŘ GŘ HZS ČR č. 11/2009 a Pokynu GŘ HZS ČR č. 34/2010 a č. 37/2014) případně HZS dotčeného kraje. Pro ucelení akcentujeme, že možnosti nařídit a schválit cvičení jsou limitovány právními předpisy³³.

³³ § 39 Vyhl. MV č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany, ve znění pozdějších předpisů: „(1) Prověřovací cvičení je určeno k prověrce akceschopnosti jednotek, k prověření požárního řádu obce, k prověření dokumentace zdolávání požárů, havarijních plánů nebo k ověření součinnosti mezi jednotkami a složkami integrovaného záchranného systému. Součástí tohoto cvičení může být i vyhlášení cvičného požárního poplachu. Taktické cvičení se provádí za účelem přípravy jednotek nebo štábů na zdolávání požárů nebo záchranné práce při mimořádných událostech.

(2) Prověřovací cvičení je oprávněn nařídit

- a) generální ředitel nebo jeho zástupce,
- b) ředitel hasičského záchranného sboru kraje nebo jeho zástupce,
- c) ředitel územního odboru hasičského záchranného sboru kraje nebo jeho zástupce,
- d) velitel jednotky a příslušníci, kteří v rámci výkonu státního požárního dozoru kontrolují akceschopnost jednotky,

- e) starosta obce pro jednotku, kterou obec zřídila,

- f) statutární zástupce právnické osoby nebo podnikající fyzické osoby pro jednotku, kterou zřídily.

(3) Při ohlášení požáru nebo mimořádné události musí být ohlašovna požáru, operační středisko nebo jiné místo, kterým se požár nebo mimořádná událost ohlašuje, upozorněny, že jde o prověřovací cvičení, pokud nejsou sami prověřováni.

(4) Taktická cvičení organizují velitelé jednotek v souladu s ročním plánem odborné přípravy. Dokumentaci taktického cvičení schvaluje ředitel územního odboru hasičského záchranného sboru kraje v případě, že se do taktického cvičení zapojují dvě a více jednotek nebo ředitel hasičského záchranného sboru kraje, pokud cvičení svým rozsahem přesáhne územní působnost územního odboru hasičského záchranného sboru kraje.

V režimu z. č. 239/2000 Sb. pak může prověřovací cvičení nebo taktické cvičení IZS nařídit ministr vnitra, generální ředitel hasičského záchranného sboru, hejtman kraje nebo ředitel hasičského záchranného sboru kraje.

8. 3 Příklad z praxe – člen JSDHO nedoložil platný lékařský posudek o zdravotní způsobilosti člena jednotky (kazuistika/modelová situace)

Nabízí se otázka, zda je doložení výše uvedených dokumentů obligatorní náležitostí žádosti a zda případné nedoložení některé písemnosti přímo blokuje náhradu škody. Obecně lze říci, že tomu tak není, což dokreslíme na praktickém případě, který řešil HZS kraje.

Problematika se pochopitelně týká náhrady škody za bolest a ztížení společenského uplatnění a ztráty na výdělku v důsledku úrazu člena JSDHO, ke kterému došlo při zásahu. HZS kraje po obci, poškozené, i JSDHO žádalo doložení platného lékařského posudku o zdravotní způsobilosti člena jednotky v době úrazu (§ 65 odst. 4 zákona o požární ochraně a nařízení vlády č. 352/2003 Sb.). Platný lékařský posudek – způsobilost pro výkon činnosti člena JSDHO s vysokou mírou pravděpodobnosti neexistuje. Je pravděpodobné, že člen JSDHO lékařskou prohlídku dlouhou dobu neabsolvoval.

Pokud budeme (jak stanoví § 80 odst. 1 písm. b) zákona o požární ochraně) postupovat obdobně podle předpisů o odškodňování pracovních úrazů – dostaneme se do úpravy v zákoníku práce. Při řešení věci HZS kraje nenalézá ustanovení, kdy by absence obligatorní zdravotní prohlídky HZS kraje zprostita povinnosti nahradit škodu. Fakticky její absenci shledává pro řešení úrazu a nároku z něj plynoucích jako právně nevýznamnou. Avšak bez významu není ani fakt, že zdravotní stav člena JSDHO nebyl nikterak dobrý; přímou příčinnou souvislost mezi zhoršeným zdravotním stavem a úrazem však dle názoru HZS kraje nebude možné prokázat. Náhrady budou patrně nemalé.

Otázkou, kterou HZS kraje položil nadřízenému GŘ HZS ČR je, zda má na daném trvat a v případě nedoložení zamítnout žádost o náhradu škody? Případně jakým způsobem by bylo možné uvedené podklady nahradit? Má HZS kraje při správním řízení absenci zdravotní prohlídky ignorovat?

Nadřízené GŘ HZS ČR vyjádřilo (neformálně) právní názor:

Primárně je třeba v dané věci posoudit, zda výše uvedený nárok nelze kvalifikovat jako pracovní úraz a věc by se odvíjela na základě uzavřeného pracovněprávního vztahu. V této souvislosti připomínáme, že § 80 odst. 1 in fine zákona č. 133/1985 Sb., o požární ochraně, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o požární ochraně“), odškodňování úrazů státem (prostřednictvím hasičského záchranného sboru kraje, dále jen „HZS kraje“) podle tohoto zákona vylučuje v případě, že poškozenému vznikl nárok na náhradu újmy z pracovněprávního vztahu. Jelikož má být podle ustanovení § 65 odst. 3 zákona o požární ochraně činnost v jednotce sboru dobrovolných hasičů vybrané obce vykonávána zpravidla v pracovněprávním

vztahu k obci nebo v pracovněprávním vztahu k HZS kraje, lze se domnívat, že je v posuzovaném případě poměrně vysoká pravděpodobnost existence pracovněprávního nároku na odškodnění úrazu.

V této souvislosti dodáváme, že podle § 3 zákona č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, (dále jen „zákoník práce“) se základními pracovněprávními vztahy rozumí pracovní poměr a právní vztahy založené dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr.

Úprava pracovních úrazů a nemocí z povolání včetně odškodňování je obsažena v ustanoveních § 269 a násl. zákoníku práce a odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem je upraveno nařízením vlády č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání, ve znění nařízení vlády č. 224/2016 Sb.

Je tedy nutné identifikovat, zda poškozený požadoval odškodnění ve smyslu § 269 a násl. zákoníku práce, či podle jiného právního předpisu. Po zjištění předmětných skutečností by bylo možné odkázat poškozeného s nárokem na zřizovatele jednotky sboru dobrovolných hasičů obce (dále jen „zřizovatel jednotky“). V případě, že by poškozený trval na odškodnění státem i přes existenci pracovněprávního nároku, je důvodné tuto žádost zamítnout právě s odkazem na § 80 odst. 1 in fine zákona o požární ochraně.

Pokud však pracovněprávní nárok na odškodnění nevznikl, nelze důvodnost nároku na odškodnění podle zákona o požární ochraně vyloučit. Zákon o požární ochraně vyžaduje, aby k poškození na zdraví došlo při činnosti v jednotce sboru dobrovolných hasičů obce. Zároveň výslovně nezakotvuje liberační důvody, pouze stanovuje, že stát vzniklou škodu uhradí obdobně podle předpisů o odškodňování pracovních úrazů. Lze se tedy domnívat, že liberace by byla možná ze stejných důvodů, jako tomu je u liberace zaměstnavatele podle pracovněprávní úpravy (v případě opačného výkladu by docházelo k těžko představitelným závěrům, že je stát povinen nahrazovat i újmu vzniklou například v důsledku opilosti nebo zneužití návykových látek poškozeným, jelikož zákon o požární ochraně v případě odškodňování úrazů přímo neupravuje žádné liberační důvody).

Jak sami uvádíte v předmětném dotazu, podle § 65 odst. 4 zákona o požární ochraně platí, že členové jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí musí být zdravotně způsobilí. Z ustanovení § 69b písm. e) zákona o požární ochraně vyplývá, že členové dobrovolných jednotek požární ochrany jsou povinni podrobovat se stanoveným preventivním zdravotním prohlídkám. Stejně jako vy se však domníváme, že absence obligatorní zdravotní prohlídky bez dalšího nezprošťuje stát (nebo zřizovatele jednotky) povinnosti nahradit škodu. Tato

skutečnost má podle našeho názoru význam spíše ve vztahu ke zřizovateli jednotky, který by vůbec neměl zdravotně nezpůsobilé osobě umožnit vykonávat činnost v rámci jednotky požární ochrany. V tomto kontextu ještě odkazujeme na ustanovení § 29 odst. 1 písm. g) zákona o požární ochraně, podle kterého je to právě obec, kdo zabezpečuje a hradí pro členy jednotky sboru dobrovolných hasičů obce preventivní zdravotní prohlídky. Nesprávný postup zřizovatele jednotky, tj. nezajištění preventivní zdravotní prohlídky, však nelze v daném případě přičítat k tíži poškozenému (alespoň v kontextu nám známých skutečností). Pokud byl poškozený vyrozuměn o stanovené preventivní zdravotní prohlídce, ale této se z vlastní vůle nezúčastnil [tj. porušil povinnost podrobit se stanovené preventivní zdravotní prohlídce ve smyslu § 69b písm. e) zákona o požární ochraně], je podle našeho názoru stále pochybením zřizovatele jednotky, že poškozenému nadále umožnil vykonávat činnost v jednotce.

Ve vztahu k odpovědnosti lze pro úplnost zmínit, že ačkoliv je nepodrobení se stanovené preventivní zdravotní prohlídce porušením povinnosti podle zákona o požární ochraně, z nám předaných informací nevyplývá, že by toto porušení bylo v příčinné souvislosti se vzniklou újmou [pro možnost zproštění odpovědnosti podle § 270 odst. 1 písm. a) nebo odst. 2 písm. a) zákoníku práce]. Mimoto nemůžeme na základě zaslaných informací nade vší pochybnost konstatovat, že by poškozený povinnost podrobit se preventivní zdravotní prohlídce skutečně porušil (pouhá domněnka, že zdravotní prohlídka neproběhla, je nedostačující – a i v případě, že by tomu tak bylo, je přinejmenším diskutabilní, zda se jednalo o zaviněné porušení povinnosti; zde je však nezbytné znát konkrétní podrobnosti daného případu).

Jak správně uvádíte, posuzování zdravotní způsobilosti je upraveno nařízením vlády č. 352/2003 Sb., o posuzování zdravotní způsobilosti zaměstnanců jednotek hasičských záchranných sborů podniků a členů jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí nebo podniků, v účinném znění (dále jen „nařízení č. 352/2003 Sb.“). Ke skutečnosti, že zřizovatel jednotky ani přes opětovnou žádost nedoložil platný lékařský posudek o zdravotní způsobilosti člena jednotky sboru dobrovolných hasičů obce, obiter dictum upozorňujeme, že podle § 8 odst. 2 nařízení č. 352/2003 Sb. se lékařský posudek zakládá do osobní dokumentace vedené o členu jednotky. Pokud tedy daný posudek neexistuje (případně prohlídka vůbec proběhla), jedná se s přihlédnutím k výše uvedeným argumentům s největší pravděpodobností o pochybení zřizovatele jednotky, avšak bez právního dopadu ve vztahu k nároku poškozeného.

Vzhledem k aplikačním nejasnostem u vzájemného vztahu § 80 zákona o požární ochraně a § 393 zákoníku práce, kdy oba upravují odškodňování úrazů členů jednotek sboru dobrovolných hasičů, a s ohledem na dosavadní právní názory generálního ředitelství, proto doporučujeme nadále postupovat v souladu s premisou, že „kdo nařídil činnost jednotky, nese

odpovědnost“. Za toto odškodnění obecně odpovídá stát (viz § 80 zákona o požární ochraně) a přistupuje k němu i obec, jako zřizovatel jednotky v samostatné působnosti (viz § 393 zákoníku práce).

Pro zjednodušení lze výše uvedené úvahy v obecné rovině vyjádřit následovně:

- a) odškodňuje stát (jeho prostřednictvím příslušné HZS kraje)
 - při zásahu proti mimořádné události nebo při odstraňování jejích následků,
 - při nařízení cvičení nebo nařízené odborné přípravě přímo ze strany HZS kraje (k získání odborné způsobilosti a odborná příprava k prodloužení platnosti osvědčení o odborné způsobilosti hasičů),
- b) odškodňuje obec (zřizovatel jednotky)
 - při nařízení cvičení nebo nařízené odborné přípravě ze strany jednotky sboru dobrovolných hasičů obce (ostatní příprava),
 - vždy v případě pracovněprávní vztahu.

Závěrem však konstatujeme, že v případě, že má odškodnění hradit stát, nicméně zřizovatel jednotky porušil svoje zákonné povinnosti (např. nezajištění preventivní zdravotní prohlídky, resp. umožnění vykonávání činnosti osobě, která nesplňuje zákonné předpoklady), je na místě po uhrazení odškodného toto regresně vymáhat po zřizovateli jednotky. Konstatujeme, že náš právní názor je determinován rozsahem Vámi sdělených informací. Pro detailní posouzení nedisponujeme podrobnostmi konkrétního případu, a proto jsou námi učiněné závěry formulovány spíše v obecné rovině.

9. NÁROKY Z ÚRAZŮ

Zaměstnanci, který utrpěl pracovní úraz, nebo mu byla zjištěna nemoc z povolání, vzniká nárok na poskytnutí náhrad škody a nemajetkové újmy, které mu v důsledku toho vznikly. Poškozený, tedy zaměstnanec, kterému v důsledku utrpění pracovního úrazu nebo zjištění nemoci z povolání vznikl nárok na poskytnutí náhrad škody a nemajetkové újmy, své nároky vznáší vůči svému zaměstnavateli, resp. vůči zaměstnavateli, u kterého naposledy pracoval za podmínek, za nichž vzniká nemoc z povolání, kterou byl postižen.

U nemocí z povolání a pracovních úrazů, které neskončily smrtí, se poskytují:

- ① **náhrada za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti,**
- ② **náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity,**
- ③ **náhrada za bolest a ztížení společenského uplatnění,**
- ④ **náhrada za účelně vynaložené náklady spojené s léčením,**
- ⑤ **náhrada za věcnou škodu.**

Zcela nový druh náhrady přinesla novela zákoníku práce³⁴ ve formě:

- ⑥ **jednorázové náhrada nemajetkové újmy při zvlášť závažném ublížení na zdraví zaměstnance³⁵.**

³⁴ Zákon č. 285/2020 Sb., kterým se mění zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů, a některé další související zákony. Implementace § 271f do zákoníku práce.

³⁵ § 271a až § 271f zákoníku práce.

U nemocí z povolání a pracovních úrazů, které skončily smrtí zaměstnance, pak zákoník práce přiznává specifické náhrady. Jedná se o:

- ① **náhradu účelně vynaložených nákladů spojených s léčením a náhradu přiměřených nákladů spojených s pohřbem,**
- ② **náhradu nákladů na výživu pozůstalých,**
- ③ **jednorázovou náhradu nemajetkové újmy pozůstalých,**
- ④ **náhradu věcné škody³⁶.**

Zaměstnavatel je **povinen** nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu, **i když dodržel povinnosti vyplývající z právních a ostatních předpisů k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci**, pokud se povinnosti nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu zcela nebo zčásti nezprostí. Zaměstnavatel za škodu a nemajetkovou újmu v režimu tzv. **objektivní odpovědnosti**.

Škodou podle zákoníku práce není případná ztráta na důchodu.

³⁶ § 271g až § 271j zákoníku práce.

9. 1. Druhy náhrad zaměstnance u nemocí z povolání a pracovních úrazů, které neskončily smrtí zaměstnance

Obrázek 5: Druhy náhrad

9. 1. 1. Náhrada za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti

Náhrada za ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti přísluší zaměstnanci ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem před vznikem škody způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání a plnou výší náhrady mzdy nebo platu podle § 192 zákona č. 262/2006 Sb., zákoníku práce, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákoník práce“) nebo odměny z dohody podle § 194 zákoníku práce a plnou výší nemocenského. Náhrada za ztrátu na výdělků podle odstavce 1 přísluší zaměstnanci i při jeho další pracovní neschopnosti z důvodu téhož pracovního úrazu nebo nemoci z povolání.

Průměrným výdělkem před vznikem škody podle výše uvedené první věty je průměrný výdělek zaměstnance před vznikem této další škody. Jestliže před vznikem této další škody příslušela zaměstnanci náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti,

náhrada za ztrátu na výdělků podle § 271a odstavce 1 zákoníku práce se zaměstnanci poskytne do výše částky, do které by mu příslušela náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti, kdyby nebyl neschopen práce.

Za výdělek po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání se považuje náhrada mzdy nebo platu podle § 192 zákoníku práce nebo odměny z dohody podle § 194 zákoníku práce a nemocenské.

9. 1. 2. Náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti

Náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity přísluší zaměstnanci ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem před vznikem škody a výdělkem dosahovaným po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání s připočtením případného invalidního důchodu pobíraného z téhož důvodu. Ke snížení invalidního důchodu pro souběh s jiným důchodem podle právních předpisů o důchodovém pojištění, ani k výdělků zaměstnance, kterého dosáhl zvýšeným pracovním úsilím, se nepřihlíží.

Náhrada za ztrátu na výdělků podle § 271b odstavce 1 zákoníku práce přísluší zaměstnanci i při pracovní neschopnosti z jiného důvodu, než je původní pracovní úraz nebo nemoc z povolání; za výdělek po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání se považuje výdělek, z něhož se stanoví výše nemocenského.

Náhrada za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity podle § 271b odstavce 1 zákoníku práce přísluší i zaměstnanci, který je veden v evidenci uchazečů o zaměstnání; za výdělek po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání se považuje výdělek ve výši minimální mzdy platné v den prvního zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání. Pobíral-li zaměstnanec před tím, než se stal uchazečem o zaměstnání, náhradu za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti, přísluší mu tato náhrada po dobu zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání v takové výši, ve které mu na ni vzniklo právo za trvání pracovního poměru nebo právních vztahů založených dohodami o pracích konaných mimo pracovní poměr. Po skončení zařazení do evidence uchazečů o zaměstnání se při výpočtu náhrady za ztrátu na výdělků po skončení pracovní neschopnosti nebo při uznání invalidity postupuje u všech poškozených podle § 271b odstavce 1 zákoníku práce.

Dosahuje-li zaměstnanec ze své viny nižšího výdělků než ostatní zaměstnanci vykonávající u zaměstnavatele stejnou práci nebo práci téhož druhu, považuje se za výdělek po pracovním

úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání průměrný výdělek, kterého dosahují tito ostatní zaměstnanci.

Zaměstnanci, který bez vážných důvodů odmítne nastoupit práci, kterou mu zaměstnavatel zajistil, přísluší náhrada za ztrátu na výděлку podle § 271b odstavce 1 zákoníku práce pouze ve výši rozdílu mezi průměrným výdělkem před vznikem škody a průměrným výdělkem, kterého mohl dosáhnout na práci, která mu byla zajištěna. Zaměstnavatel zaměstnanci neuhradí škodu do výše částky, kterou si bez vážných důvodů opomenul vydělat.

Náhrada za ztrátu na výděлку po skončení dočasné pracovní neschopnosti přísluší zaměstnanci nejdéle do konce kalendářního měsíce, v němž dovršil věk 65 let nebo do data přiznání starobního důchodu z důchodového pojištění.

9. 1. 3. Náhrada za bolest a ztížení společenského uplatnění

Náhrada za bolest a ztížení společenského uplatnění se poskytuje zaměstnanci jednorázově, a to nejméně ve výši podle právního předpisu vydaného k provedení § 271c odstavce 2 zákoníku práce.

Vláda stanoví nařízením³⁷ výši náhrady za bolest a ztížení společenského uplatnění odpovídající vzniklé újmě, způsob určování výše náhrady v jednotlivých případech a postupy při vydávání lékařského posudku včetně jeho náležitostí ve vztahu k posuzované činnosti.

9. 1. 4. Náhrada za bolest a ztížení společenského uplatnění

Účelně vynaložené náklady spojené s léčením přísluší tomu, kdo tyto náklady vynaložil.

9. 1. 5. Náhrada věcné škody

Zaměstnanci, který utrpěl pracovní úraz nebo u něhož byla zjištěna nemoc z povolání, je zaměstnavatel povinen poskytnout náhradu za věcnou škodu; ustanovení § 265 odst. 3 zákoníku práce platí i zde.

Při určení výše škody na věci se vychází z obvyklé ceny v době poškození nebo ztráty a zohlední se, co poškozený musí k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit.

9. 1. 6. Jednorázová náhrada majetkové újmy při zvlášť závažném ublížení na zdraví zaměstnance

Při zvlášť závažném ublížení na zdraví zaměstnance přísluší jeho manželovi, partnerovi³⁸, dítěti a rodiči jednorázová náhrada vzniklé nemajetkové újmy. Tato náhrada přísluší i dalším osobám v poměru rodinném nebo obdobném, které újmu zaměstnance pocítují jako vlastní újmu.

³⁷ Nařízení vlády č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání, ve znění NV č. 244/2016 Sb.

³⁸ Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 261/2007 Sb.

9. 2. DRUHY NÁHRAD PŘI ÚMRTÍ ZAMĚSTNANCE

Obrázek 6: Druhy náhrad při úmrtí

9. 2. 1. Náhrada účelně vynaložených nákladů spojených s léčením a náhrada přiměřených nákladů spojených s pohřbem

Náhrada účelně vynaložených nákladů spojených s léčením a náhrada přiměřených nákladů spojených s pohřbem přísluší tomu, kdo tyto náklady vynaložil. Od přiměřených nákladů spojených s pohřbem se odečte pohřebné poskytnuté podle zvláštního právního předpisu³⁹.

Náhradu přiměřených nákladů spojených s pohřbem tvoří výdaje na zřízení pomníku nebo desky do výše nejméně jedenapůlnásobku průměrné mzdy v národním hospodářství zjištěné za první až třetí čtvrtletí kalendářního roku předcházejícího kalendářnímu roku, ve kterém na tuto náhradu vznikne právo; výše této náhrady se zaokrouhluje na celé stokoruny nahoru. Náhradu přiměřených nákladů spojených s pohřbem tvoří dále výdaje účtované za pohřeb, hřbitovní poplatky, výdaje na úpravu pomníku nebo desky, cestovní výlohy a jedna třetina obvyklých výdajů na smuteční ošacení osobám blízkým.

³⁹ § 47 a § 48 z. č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře, ve znění pozdějších předpisů. Výše pohřebného činí 5000 Kč.

Výši průměrné mzdy zjištěné podle § 271g odstavce 2 zákoníku práce vyhlásí Ministerstvo práce a sociálních věcí na základě údajů Českého statistického úřadu sdělením uveřejněným ve Sbírce zákonů⁴⁰.

9. 2. 2. Náhrada nákladů na výživu pozůstalých

Náhrada nákladů na výživu pozůstalých přísluší pozůstalým, kterým zemřelý zaměstnanec výživu poskytoval nebo byl povinen poskytovat, a to do doby, do které by tuto povinnost měl, nejdéle však do konce kalendářního měsíce, ve kterém by zemřelý zaměstnanec dosáhl 65 let věku.

Náhrada nákladů podle odstavce 1 přísluší pozůstalým ve výši 50 % průměrného výdělku zaměstnance, zjištěného před jeho smrtí, pokud výživu poskytoval nebo byl povinen poskytovat jedné osobě, a 80 % tohoto průměrného výdělku, pokud výživu poskytoval nebo byl povinen poskytovat více osobám. Od částek připadajících na jednotlivé pozůstalé se odečte důchod přiznaný pozůstalým z důvodu smrti zaměstnance⁴¹. K případnému výdělku pozůstalých se nepřihlíží.

Při výpočtu náhrady nákladů na výživu pozůstalých se vychází z průměrného výdělku zemřelého zaměstnance; náhrada nákladů na výživu všech pozůstalých nesmí však úhrnem převýšit částku, do které by příslušela zemřelému zaměstnanci náhrada za ztrátu na výdělku podle § 271b odst. 1 zákoníku práce, a nesmí být poskytována déle, než by příslušela zemřelému zaměstnanci podle § 271b odst. 6 zákoníku práce.

9. 2. 3. Jednorázová náhrada nemajetkové újmy pozůstalých

Jednorázová náhrada nemajetkové újmy pozůstalých přísluší manželovi nebo partnerovi⁴² zemřelého zaměstnance, dítěti zemřelého zaměstnance a rodiči zemřelého zaměstnance.

Jednorázová náhrada nemajetkové újmy přísluší každému pozůstalému podle § 271i odstavce 1 zákoníku práce nejméně ve výši dvacetinásobku průměrné mzdy v národním hospodářství zjištěné za první až třetí čtvrtletí kalendářního roku⁴³ předcházejícího

⁴⁰ Sdělení MPSV ze dne 17. prosince 2020 č. 575/2020 Sb., o vyhlášení průměrné mzdy v národním hospodářství za první až třetí čtvrtletí roku 2020 pro účely zákoníku práce. Pro úplnost mzda v národním hospodářství za první až třetí čtvrtletí roku 2020 činí 34 611 Kč.

⁴¹ § 49 až 53 zák. č. 155/1995 Sb., o důchodovém pojištění, ve znění pozdějších předpisů.

⁴² Zákon č. 115/2006 Sb., o registrovaném partnerství a o změně některých souvisejících zákonů, ve znění zákona č. 261/2007 Sb.

⁴³ Sdělení MPSV ze dne 17. prosince 2020 č. 575/2020 Sb., o vyhlášení průměrné mzdy v národním hospodářství za první až třetí čtvrtletí roku 2020 pro účely zákoníku práce. Pro úplnost dvacetinásobek mzdy v národním hospodářství za první až třetí čtvrtletí roku 2020 aktuálně činí 692 220 Kč.

kalendářnímu roku, ve kterém právo na tuto náhradu vzniklo; je-li náhrada vyplácena oběma rodičům, vyplatí se každému z nich polovina této částky. Výše jednorázové náhrady nemajetkové újmy pozůstalých se zaokrouhluje na celé stokoruny nahoru.

Jednorázová náhrada vzniklé nemajetkové újmy přísluší i dalším osobám v poměru rodinném nebo obdobném, které újmu zaměstnance pocítují jako vlastní újmu.

Výši průměrné mzdy zjištěné podle § 271i odstavce 2 zákoníku práce vyhlásí Ministerstvo práce a sociálních věcí na základě údajů Českého statistického úřadu sdělením uveřejněným ve Sbírce zákonů.

9. 2. 4. Náhrada věcné škody

Náhrada věcné škody přísluší dědicům zaměstnance; ustanovení § 265 odst. 3 zákoníku práce⁴⁴ platí i zde.

Při určení výše škody na věci se vychází z obvyklé ceny v době poškození nebo ztráty a zohlední se, co poškozený musí k obnovení nebo nahrazení funkce věci účelně vynaložit.

9. 3. DOPLŇUJÍCÍ INFORMACE K ÚRAZŮM A NEMOCEM Z POVOLÁNÍ DLE ZÁKONÍKU PRÁCE

Náhrada za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti a náhrada za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti z téhož důvodu jsou samostatná práva, která nepřísluší vedle sebe.

Při zjišťování průměrného výdělku pro účely náhrady škody při pracovních úrazech nebo nemocech z povolání je rozhodným obdobím předchozí kalendářní rok, je-li toto rozhodné období pro zaměstnance výhodnější.

Náhradu za ztrátu na výdělku a náhradu nákladů na výživu pozůstalých je zaměstnavatel povinen vyplácet pravidelně jednou měsíčně, pokud nebyl dohodnut jiný způsob výplaty.

Jde-li o náhradu škody nebo nemajetkové újmy při nemoci z povolání, má zaměstnavatel, který škodu nebo nemajetkovou újmu nahradil, právo na náhradu vůči všem zaměstnavatelům, u nichž postižený zaměstnanec pracoval za podmínek, za nichž vznikla nemoc z povolání, kterou byl postižen, a to v rozsahu odpovídajícím době, po kterou pracoval u těchto zaměstnavatelů za uvedených podmínek.

⁴⁴ Zaměstnavatel není povinen nahradit zaměstnanci škodu na dopravním prostředku, kterého použil při plnění pracovních úkolů nebo v přímé souvislosti s ním bez jeho souhlasu, ani škodu, která vznikne na nářadích, zařízeních a předmětech zaměstnance potřebných pro výkon práce, které použil bez jeho souhlasu.

Jde-li o jinou škodu nebo nemajetkovou újmu na zdraví než z důvodu pracovního úrazu nebo nemoci z povolání, platí pro způsob a rozsah její náhrady ustanovení o pracovních úrazech.

U zaměstnance, který je v době pracovního úrazu nebo zjištění nemoci z povolání v několika pracovních poměrech nebo je činný na základě dohody o práci konané mimo pracovní poměr, se při stanovení výše náhrady za ztrátu na výděлку vychází z průměrných výdělků dosahovaných ve všech těchto základních pracovněprávních vztazích, a to po dobu, po kterou by mohly trvat⁴⁵.

Zaměstnanci, který utrpí pracovní úraz nebo u něhož byla zjištěna nemoc z povolání v pracovním poměru sjednaném na dobu určitou nebo při výkonu práce na základě dohody o práci konané mimo pracovní poměr uzavřené na dobu určitou, přísluší náhrada za ztrátu na výděлку jen do doby, kdy měl tento základní pracovněprávní vztah skončit. Po této době přísluší náhrada za ztrátu na výděлку, jestliže je možné podle okolností předpokládat, že postižený zaměstnanec by byl i nadále zaměstnán. Ostatní práva vyplývající z povinnosti nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu způsobenou pracovním úrazem nebo nemocí z povolání tím nejsou dotčena.

Utrpí-li pracovní úraz nebo byla-li zjištěna nemoc z povolání u poživitele starobního důchodu nebo invalidního důchodu pro invaliditu třetího stupně, přísluší mu náhrada za ztrátu na výděлку po dobu, pokud nepřestal být zaměstnán z důvodů, které nesouvisí s pracovním úrazem nebo nemocí z povolání; nepracuje-li z důvodů, které souvisí s pracovním úrazem nebo nemocí z povolání, přísluší mu náhrada za ztrátu na výděлку po dobu, po kterou by vzhledem ke svému zdravotnímu stavu před pracovním úrazem nebo nemocí z povolání mohl pracovat. Ustanovení § 271b odst. 6 zákoníku práce platí i zde.

Práva vyplývající z § 271g až 271j zákoníku práce (náhrady při úmrtí zaměstnance) nejsou závislá na tom, zda zaměstnanec před svou smrtí ve stanovené lhůtě právo na náhradu škody nebo nemajetkové újmy uplatnil.

Způsob a výši náhrady škody nebo nemajetkové újmy je zaměstnavatel povinen projednat bez zbytečného odkladu s odborovou organizací a se zaměstnancem⁴⁶.

⁴⁵ § 351 a násl. zákoníku práce

⁴⁶ Dle § 278 odst. 3 zákoníku práce se projednáním rozumí jednání mezi zaměstnavatelem a zaměstnanci, výměna stanovisek a vysvětlení s cílem dosáhnout shody. Zaměstnavatel je povinen zajistit projednání v dostatečném předstihu a vhodným způsobem, aby zaměstnanci mohli na základě poskytnutých informací vyjádřit svá stanoviska a zaměstnavatel je mohl vzít v úvahu před uskutečněním opatření. Zaměstnanci mají při projednání právo obdržet na své stanovisko odůvodněnou odpověď.

Soud může výši odškodnění stanovenou právním předpisem⁴⁷ (§ 271c a 271i zákoníku práce) přiměřeně zvýšit.

Soud zohlední při určení výše jednorázové náhrady nemajetkové újmy pozůstalých podle § 271i zákoníku práce přiznanou výši jednorázové náhrady nemajetkové újmy při zvlášť závažném ublížení na zdraví zaměstnance podle § 271f zákoníku práce.

Nepromlčují se práva zaměstnance na náhradu za ztrátu na výděлку z důvodu pracovního úrazu nebo nemoci z povolání nebo jiné škody nebo nemajetkové újmy na zdraví než z důvodu pracovního úrazu nebo nemoci z povolání a práva na náhradu nákladů na výživu pozůstalých. Práva na jednotlivá plnění z nich vyplývající se však promlčují⁴⁸.

Změní-li se podstatně poměry poškozeného, které byly rozhodující pro určení výše náhrady, může se poškozený i zaměstnavatel domáhat změny v úpravě svých práv, popřípadě povinností.

Vláda vzhledem ke změnám, které nastaly ve vývoji mzdové úrovně a životních nákladů, upraví nařízením⁴⁹ podmínky, výši a způsob náhrady za ztrátu na výděлку příslušející zaměstnancům po skončení pracovní neschopnosti vzniklé pracovním úrazem nebo nemocí z povolání, a to zpravidla s účinností od počátku kalendářního roku; to se vztahuje i na náhradu nákladů na výživu pozůstalých.

9. 4. ZPROŠTĚNÍ POVINNOSTI POSKYTNUTÍ NÁHRAD

Zaměstnavatel se zproští povinnosti nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu zcela, prokáže-li, že vznikla tím, že postižený zaměstnanec svým zaviněním porušil právní, nebo ostatní předpisy anebo pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci⁵⁰, ačkoliv s nimi byl řádně seznámen a jejich znalost a dodržování byly soustavně vyžadovány a kontrolovány, nebo v důsledku opilosti postiženého zaměstnance nebo v důsledku zneužití jiných návykových látek a zaměstnavatel nemohl škodě nebo nemajetkové újmě zabránit, a že tyto skutečnosti byly jedinou příčinou škody nebo nemajetkové újmy.

⁴⁷ Nařízení vlády č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání.

⁴⁸ Práva na jednotlivá plnění z nich vyplývající se promlčují, a to zásadně ve třileté promlčecí lhůtě (srov. § 619, § 620 odst. 1, § 629 odst. 1, § 636 odst. 1 z. č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů).

⁴⁹ Nařízení vlády č. 517/2020 Sb., o úpravě náhrady za ztrátu na výděлку po skončení pracovní neschopnosti vzniklé pracovním úrazem nebo nemocí z povolání a o úpravě náhrady nákladů na výživu pozůstalých podle pracovněprávních předpisů (nařízení o úpravě náhrady).

⁵⁰ Dle § 349 zákoníku práce jsou právní a ostatní předpisy k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci předpisy na ochranu života a zdraví, předpisy hygienické a protiepidemické, technické předpisy, technické dokumenty a technické normy, stavební předpisy, dopravní předpisy, předpisy o požární ochraně a předpisy o zacházení s hořlavinami, výbušninami, zbraněmi, radioaktivními látkami, chemickými látkami a chemickými směsmi a jinými látkami škodlivými zdraví, pokud upravují otázky týkající se ochrany života a zdraví. Pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci jsou konkrétní pokyny dané zaměstnanci vedoucími zaměstnanci, kteří jsou mu nadřízeni.

Zaměstnavatel se zproští povinnosti nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu zčásti, prokáže-li, že vznikla v důsledku skutečností uvedených v § 270 odstavci 1 písm. a) a b) zákoníku práce a že tyto skutečnosti byly jednou z příčin škody nebo nemajetkové újmy, nebo proto, že si zaměstnanec počínal v rozporu s obvyklým způsobem chování tak, že je zřejmé, že ačkoliv neporušil právní nebo ostatní předpisy anebo pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, jednal lehkomyšlně, přestože si musel vzhledem ke své kvalifikaci a zkušenostem být vědom, že si může způsobit újmu na zdraví. Za lehkomyšlné jednání není možné považovat běžnou neopatrnost a jednání vyplývající z rizika práce.

Zproští-li se zaměstnavatel povinnosti nahradit škodu nebo nemajetkovou újmu zčásti, je povinen určit část, kterou nese zaměstnanec, podle míry jeho zavinění; v případě uvedeném v § 270 odstavci 2 písm. b) zákoníku práce je však povinen zaměstnavatel uhradit alespoň jednu třetinu škody nebo nemajetkové újmy.

Při posuzování, zda zaměstnanec porušil právní nebo ostatní předpisy anebo pokyny k zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při práci, se zaměstnavatel nemůže dovolávat všeobecných ustanovení, podle nichž si má každý počínat tak, aby neohrožoval zdraví své a zdraví jiných.

10. OTÁZKY A ODPOVĚDI

Mám právo na odškodnění – obec je pojištěna

Z dotazníkových šetření a řízených rozhovorů vyplývá, že relativně velkým inhibitorem v požadování náhrady újmy je stud. Jedná se o případy, kdy zraněný dobrovolný hasič by měl chtít odškodnění po obci, tedy (z jeho pohledu) po sousedech. Pro prostého člověka je obtížné pochopit, že je nutno žalovat obec. V řadě případů tak zraněný dobrovolný hasič na odškodnění rezignuje, protože dost dobře nechápe, že obec je pro tyto případy pojištěna.

Musím mít doklady a potvrzení o mých příjmech v pořádku. Nemám-li příjem, nedostanu náhradu ušlého příjmu?

Dojde-li ke zranění či úmrtí dobrovolného hasiče při činnostech nařízených HZS, pak se problémem stává doložení příjmu takového hasiče, který byl podnikatel a výkon podnikatelské činnosti byl jeho hlavní zdroj příjmů. I když HZS je nápomocen, nemůže v řízení, kdy úraz odškodňuje obec dle zákoníku práce uložit zaměstnavateli, aby poskytl potřebnou součinnost. Tuto povinnost může uložit pouze soud.

Jak ten spor asi dopadne?

HZS výjimečně zpochybnil povahu samotného úrazu jako služebního, což následně přezkoumaly správní soudy.⁵¹

Z praxe vyplývá, že judikatura nižších soudů je často velmi vstřícná a poškozený hasič, i když sám skončil pracovní poměr výpovědí z pracovního poměru, není nucen prokázat, kolik by dostal za práci konanou pro jiného zaměstnavatele zapláceno, kdyby nebyl postižen pracovním úrazem či nemocí z povolání.

V souladu s platnou judikaturou nelze při stanovení průměrného výdělku před vznikem škody vycházet z příjmů, které poškozený pobíral od bývalého zaměstnavatele, pokud jde o nárok na náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti až poté, kdy pracovní poměr poškozeného zaměstnance u zaměstnavatele, který mu za škodu odpovídá, skončil z jiných důvodů než pro následky pracovního úrazu. Nejvyšší soud rozhodl, že v příčinné souvislosti s pracovním úrazem je v takovém případě taková ztráta na výdělku, která

⁵¹ Zmínit lze např. rozhodnutí Krajského soudu v Hradci Králové pod č. j. 52 Ad 13/2013 -32.

vychází z průměrného výdělku, jehož by poškozený zaměstnanec prokazatelně dosáhl u jiného zaměstnavatele za práci, kterou by pro něj vykonal, kdyby k pracovnímu úrazu nedošlo.⁵²

Co když budu nezaměstnaným?

Poškozený zaměstnanec, který se stane uchazečem o zaměstnání, má omezenou výši náhrady ztráty na výdělku. V takovém případě se ze zákona za výdělek po pracovním úrazu nebo po zjištění nemoci z povolání považuje výdělek ve výši minimální mzdy. Pobíral-li ovšem zaměstnanec před tím, než se stal uchazečem o zaměstnání, náhradu za ztrátu na výdělku po skončení pracovní neschopnosti, přísluší mu tato náhrada v takové výši, ve které mu na ni vzniklo právo za trvání pracovního poměru.

Jak je to s ušlým příjmem?

V praxi se jako největší problém objevila opět častá nemožnost prokázat skutečné příjmy. Jde typicky o situaci, kdy zraněný dobrovolný hasič neměl žádné relevantní příjmy z podnikatelské činnosti. Protože se plnění poskytuje ze státního rozpočtu a rozhoduje o něm správní orgán, jsou časté případy, kdy z důvodu neprokázání ušlého příjmu není zraněnému hasiči přiznána žádná náhrada ušlého výdělku. Další komplikace může způsobit též „civilní“ zaměstnavatel dobrovolného hasiče, který nespolupracuje a nevystaví mu příslušné potvrzení pro účely správního řízení. Tento zaměstnavatel totiž na výsledku řízení vedeného HZS nemá žádný zájem a poskytnutí součinnosti jej zdržuje od jeho aktivit. Názorným příkladem je dobrovolný hasič, který vznesl nárok na náhradu za ztrátu na výdělku po dobu pracovní neschopnosti od 26. 1. 2018 do 26. 8. 2018 v souvislosti s úrazem, který utrpěl jako člen JSDH při zásahu dne 26. 1. 2018, a zároveň žádal náhradu za bolest. K úrazu došlo při výjezdu JSDH k oznámenému požáru lesního porostu v Malenovicích, kde při vystupování z vozu poškozený uklouznul na zmrazce a zranil si pravý kotník. V tomto případě nebyl hasič poměrně dlouho schopen získat od svého zaměstnavatele potvrzení o výši ušlého příjmu. Proto HZS požádal sám o sdělení potřebných údajů zaměstnavatele hasiče, který vyhověl. Teprve následně bylo možné získat potřebné údaje pro výpočet nároku na náhradu újmy zraněného hasiče.

⁵² Tak rozsudek NS ze dne 10. 12. 2002, sp. zn. 21 Cdo 1185/2002 (R 64/2003).

11. TEST / KVÍZ

Otázka 1.

Kdo rozhoduje o odškodnění?

Kdo rozhoduje o nárocích na náhradu nemajetkové újmy vzniklé pozůstalým osobám v důsledku úmrtí hasiče při výkonu služby?

Odpověď

U hasiče ve služebním poměru rozhoduje HZS, u hasiče v pracovním poměru zaměstnavatel. Rozhodnutí HZS i zaměstnavatele přezkoumává soud.

Otázka 2.

U profesionálních hasičů?

Krajský soud v Brně rozhodl v senátě ve věci žalobkyně J. T, proti žalované straně České republiky o náhradu škody, o odvolání žalobkyně proti rozsudku Městského soudu v Brně. Žalobkyně se domáhala odškodného za náhradu škody za úraz způsobený při výkonu práce. Soud prvního stupně její žalobu zamítl. Žalobkyně se tedy obrátila na druhostupňový soud, podala odvolání. Jak soud rozhodne?

Odpověď

Soud se zabýval otázkou, zda vůbec má pravomoc rozhodovat o takto uplatněném nároku. Dospěl k závěru, že nemá pravomoc o tomto nároku rozhodovat, protože jak vyplývá z uvedení právní úpravy v těchto věcech jménem státu ředitel bezpečnostního sboru, není-li v zákoně č. 361/2003 Sb. uvedeno jinak. Stejný postup dokládá i judikatura Nejvyššího soudu ČR, Nejvyššího správního soudu ČR a v neposlední řadě Ústavního soudu ČR.

Otázka 3.

Úraz při sportovní aktivitě?

Nejvyšší správní soud posuzoval úraz, který se stal hasiči na ozdravném pobytu. Hasič byl na ozdravném pobytu ve formě tělesných rehabilitačních aktivit, které měl vykonávat v době od 7. 5. 2012 do 20. 5. 2012 „v určeném místě v souladu s plánem schváleným služebním funkcionářem.“ Místem provádění ozdravného pobytu byla obec S. (místo trvalého bydliště žalobce). Dne 12. 5. 2012 (sobota) měl žalobce podle plánu volno; zúčastnil se však

nohejbalového turnaje konaného v Němčicích nad Hanou, kde utrpěl komplikovanou vnitrokloubní zlomeninu dolního konce pažní kosti vlevo. Nohejbal, při němž se žalobci stal úraz, byl schválen v plánu jako aktivita až na 11. den ozdravného pobytu (čtvrtek 17. 5. 2012). Změna uvedeného plánu ani změna rozkazu ze dne 13. 4. 2012 nebyla do dne účasti žalobce na nohejbalovém turnaji, tedy do dne jeho úrazu, provedena.

Odpověď

Nejvyšší správní soud považuje za rozhodné, že žalobce uposlechl pokyn svého přímého nadřízeného a zúčastnil se v průběhu ozdravného pobytu sportovní akce, která se nevymykala z běžné, a navíc v jeho případě i plánované, náplně rehabilitačních aktivit. Počinání žalobce proto nevykazovalo žádné znaky svévolného jednání, nýbrž šlo o plnění úkolu, který mu uložil jeho přímý nadřízený. Žalobce proto vzhledem k popsánému skutkovému ději neměl žádný důvod neuposlechnout instrukci svého přímého nadřízeného a nohejbalového turnaje se nezúčastnit.

Otázka 4.

Ztížení společenského uplatnění

Hasiči bylo přiznáno bolestné ve výši 60 % v částce 96.768,-Kč a ztížení společenského uplatnění ve výši 60 % v částce 410.400,-Kč. Hasič požadoval přiznání mimořádného zvýšení odškodnění z důvodu omezení svého sportovního, kulturního a rodinného života. Má na něj nárok?

Odpověď

Předpokladem přiměřeného zvýšení odškodnění je existence takových výjimečných skutečností, které umožňují závěr, že vzhledem k předchozímu uplatnění žalobce v životě a společnosti při uspokojování jeho životních a společenských potřeb, včetně výkonu povolání a možnosti uplatnit se v životě rodinném, politickém, kulturním a sportovním i s ohledem na věk, nelze omezení poškozeného vyjádřit jen základním odškodněním za ztížení společenského uplatnění. K tomu je třeba hodnotit, zda byly velmi výrazně omezeny nebo ztraceny kvality života žalobce ve srovnání s úrovní kvalit v době před vznikem škody a zda jsou tu další výjimečné okolnosti, které změnily dosavadní život žalobce do zcela nesrovnatelné kvality. K tomu je vodítkem posuzování, zda následky škody na zdraví mohly žalobce kupř. vyloučit z mimořádné sportovní, odborné, či jiné činnosti, kterou před tím vykonával.

Otázka 5.

Kdo odškodňuje úraz člena JSDHO (bez pracovněprávního vztahu k obci), ke kterému došlo při zásahu proti mimořádné události nebo při odstraňování jejich následků?

Odpověď

Odškodňuje stát (jeho prostřednictvím příslušné HZS kraje).

Otázka 6.

Kdo odškodňuje úraz zaměstnance JSDHO v pracovněprávním vztahu (zaměstnavatel obec)?

Odpověď

Vždy odškodňuje obec (zřizovatel jednotky).

Otázka 7.

Kdo odškodňuje úraz člena JSDHO při nařízení cvičení nebo nařízené odborné přípravě ze strany jednotky sboru dobrovolných hasičů obce (ostatní příprava)?

Odpověď

Odškodňuje obec (zřizovatel jednotky).

Otázka 8.

Kdo odškodňuje úraz člena JSDHO (bez pracovněprávního vztahu) při nařízení cvičení nebo nařízené odborné přípravě přímo ze strany HZS kraje (k získání odborné způsobilosti a odborná příprava k prodloužení platnosti osvědčení o odborné způsobilosti hasičů)?

Odpověď

Odškodňuje stát (jeho prostřednictvím příslušné HZS kraje).

Otázka 9.

Kdo odškodňuje úraz zaměstnance JSDHO, který má s obcí uzavřenu dohodu o provedení práce nebo dohodu o pracovní činnosti?

Odpověď

Vždy odškodňuje obec (zřizovatel jednotky).

Otázka 10.

Podle jakých předpisů se může poškozený hasič domáhat náhrady újmy?

Odpověď

Jak podle pracovněprávních předpisů, tak podle občanského zákoníku.

11. KONTAKTY PRO UPLATNĚNÍ NÁROKU - HZS KRAJŮ

Hasičský záchranný sbor hlavního města Prahy

Adresa: Sokolská 62, 121 24 Praha 2

Telefon (spojovatel): 950 850 011

Internet: <http://www.hzscr.cz/hzs-hlavniho-mesta-prahy.aspx>

Hasičský záchranný sbor Středočeského kraje

Adresa: Jana Palacha 1970, 272 01 Kladno

Telefon (spojovatel): 950 870 011

Internet: <http://www.hzscr.cz/hzs-stredoceskeho-kraje.aspx>

Hasičský záchranný sbor Jihočeského kraje

Adresa: Pražská 52b, 370 04 České Budějovice 3

Telefon (spojovatel): 950 230 111

Internet: <http://www.hzscr.cz/hzs-jihoceskeho-kraje.aspx>

Hasičský záchranný sbor Plzeňského kraje

Adresa: Kaplířova 9, 320 68 Plzeň

Telefon (spojovatel): 950 330 911

Internet: <http://www.hzscr.cz/hzs-plzenskeho-kraje.aspx>

Hasičský záchranný sbor Karlovarského kraje

Adresa: Závodní 205, 360 06 Karlovy Vary

Telefon (spojovatel): 950 370 111

Internet: <http://www.hzscr.cz/hzs-karlovarskeho-kraje.aspx>

Hasičský záchranný sbor Ústeckého kraje

Adresa: Horova 1340/10, 400 01 Ústí nad Labem

Telefon (spojovatel): 950 430 011

Internet: <http://www.hzscr.cz/hzs-usteckeho-kraje.aspx>

Hasičský záchranný sbor Libereckého kraje

Adresa: Barvířská 29/10, 460 01 Liberec

Telefon (spojovatel): 950 470 111

Internet: <https://www.hzscr.cz/lk>

Hasičský záchranný sbor Královéhradeckého kraje

Adresa: nábr. U Přívozu 122, 500 03 Hradec Králové
Telefon (spojovatel): 950 530 111
Internet: <http://www.hzscr.cz/hzs-kralovehradeckeho-kraje.aspx>

Hasičský záchranný sbor Pardubického kraje

Adresa: Teplého 1526, 530 02 Pardubice
Telefon (spojovatel): 950 570 011
Internet: <http://www.hzscr.cz/hzs-pardubickeho-kraje.aspx>

Hasičský záchranný sbor Kraje Vysočina

Adresa: Ke Skalce 32, 586 04 Jihlava
Telefon (spojovatel): 950 270 111
Internet: <http://www.hzscr.cz/hzs-kraje-vysocina.aspx>

Hasičský záchranný sbor Jihomoravského kraje

Adresa: Zubatého 1, 614 00 Brno
Telefon (spojovatel): 950 630 111
Internet: <http://www.hzscr.cz/hzs-jihomoravskeho-kraje.aspx>

Hasičský záchranný sbor Olomouckého kraje

Adresa: Schweitzerova 91, 779 00 Olomouc
Telefon (spojovatel): 950 770 011
Internet: <http://www.hzscr.cz/hzs-olomouckeho-kraje.aspx>

Hasičský záchranný sbor Moravskoslezského kraje

Adresa: Výškovická 40, 700 30 Ostrava – Zábřeh
Telefon (spojovatel): 950 730 311
Internet: <http://www.hzscr.cz/hzs-moravskoslezskeho-kraje.aspx>

Hasičský záchranný sbor Zlínského kraje

Adresa: Přílucká 213, pošt. příh. 226, 760 01 Zlín
Telefon (spojovatel): 950 670 111
Internet: <http://www.hzscr.cz/hzs-zlinskeho-kraje.aspx>

12. VZOR JEDNODUCHÉ PRVOTNÍ ŽÁDOSTI – UPLATNĚNÍ NÁROKU U HZS KRAJE

Hasičský záchranný sbor kraje
ADRESA:

Věc: Žádost o náhradu škody

Žadatel:
Narozen:
Bytem:
Adresa pro doručování:
Člen JSDHO:

Dne jsem se jako člen jednotky sboru dobrovolných hasičů obce
účastnil zásahu - ul.v obci Při práci s/na
jsem, následkem čehož jsem utrpěl úraz –

Následkem úrazu mi vznikla škoda na zdraví a tedy i nárok na náhradu za

- ztrátu na výdělků po dobu pracovní neschopnosti
- bolest
- ztížení společenského uplatnění
- účelně vynaložených nákladů spojených s léčením
- věcnou škodu

v této výši:

1. Náhrada za ztrátu na výdělků	,- Kč
(Uvést za jaké období)	
2. Náhrada za bolest ... bodů x 250,- Kč/bod	,- Kč
(Doložit bodové ohodnocení)	
3. Náhrada ze ztížení společenského uplatnění	,- Kč
(Uvést v čem spočívá/uvěde lékař v posudku; doložit bodové ohodnocení)	
4. Náhrada účelně vynaložených nákladů spojených s léčením	,- Kč
(uvést o jaké náklady se jedná a doložit např. lékařskou zprávou, potvrzením lékaře aj.)	
5. Náhrada za věcnou škodu	,- Kč
(uvést o jakou škodu se jedná a doložit výši škody např. účty, faktury, doložit vznik škody na věci – např. ve zprávě o zásahu, svědecky apod.)	

Celkem

,- Kč

Požaduji náhradu škody, která mi vznikla v souvislosti s úrazem, v celkové výši,-
Kč.

**Platbu za přiznanou náhradu škody mi zašlete na můj účet vedený u banky,
a.s. - č. účtu**

V dne

.....
Jméno, podpis

*** nehodící se škrkněte**

Přílohy* (k žádosti o náhradu přiložte tyto dokumenty):

- 1) prohlášení obce (zřizovatele JSDHO) o neexistenci pracovněprávního vztahu (pracovní poměr, DPP, DPČ),
- 2) kopii rozhodnutí o pracovní neschopnosti (vznik a ukončení), vyžádal-li si úraz prac. neschopnost,
- 3) pracovní smlouvu se zaměstnavatelem, vůči kterému je stanoven ušlý výdělek,
- 4) potvrzení zaměstnavatele o ztrátě na výdělku po dobu pracovní neschopnosti (vyžádal-li si úraz pracovní neschopnost),
- 5) doklady o účelně vynaložených nákladech spojených s léčením,
- 6) lékařský posudek o přiznání výše bolestného, pokud na něj vznikl nárok,
- 7) lékařský posudek o ztížení společenského uplatnění, pokud vzniklo; je třeba vyčkat do ustálení zdravotního stavu po úrazu,
- 8) specifikaci věcné škody (např. rozsah poškození oděvu, doklad o nabytí oděvu, fotodokumentace apod.),
- 9) v případě OSVČ živnostenský list, případně jiný doklad o podnikatelské činnosti,
- 10) záznam o úrazu sepsaný obcí,
- 11) potvrzení zaměstnavatele o výši náhrady za pracovní neschopnost,
- 12) potvrzení OSSZ o vyplacených dávkách nemocenského pojištění,
- 13) zřizovací listinu jednotky,
- 14) dohodu o členství uzavřenou s občanem, u kterého došlo k úrazu a obcí,
- 15) doklad o odborné způsobilosti v případě že se jedná o:
 - a) hasiče doklad o absolvování základní odborné příprav v jednotce v rozsahu 40 hodin, které vystavuje velitel jednotky (§ 40 vyhlášky o jednotkách a § 72 odst. 2 zákona o požární ochraně),
 - b) strojníka, nebo velitele osvědčení o odborné způsobilosti vydané HZS kraje,
- 16) doklad o posledním pravidelném ověření odborné přípravy dle §36 odst. 4) vyhlášky o jednotkách
- 17) doklad o přezkoušení znalostí z BOZP a případně další doklady o absolvování výcviku v dýchacím přístroji, ochranném protichemickém oděvu, kondičních jízdách dle §37 vyhlášky o jednotkách
- 18) doklad o zdravotní způsobilosti Nařízení vlády č. 352/2003 Sb., o posuzování zdravotní způsobilosti zaměstnanců jednotek HZS podniků a členů jednotek SDH obcí nebo podniků.

- 19) vznikl-li úraz v souvislosti s řízením vozidla nebo obsluhou speciální techniky (výšková technika) rovněž doklad o odborné způsobilosti pro obsluhu příslušné techniky (např. obsluha plošin z koše, řidičské oprávnění apod.),
- 20) veškerou standardní dokumentaci k dopravní nehodě, došlo-li k dopravní nehodě (euroformulář, záznamy PČR, podklady pojišťoven atp.),
- 21) dílčí zprávu o zásahu, případně zprávu o zásahu.

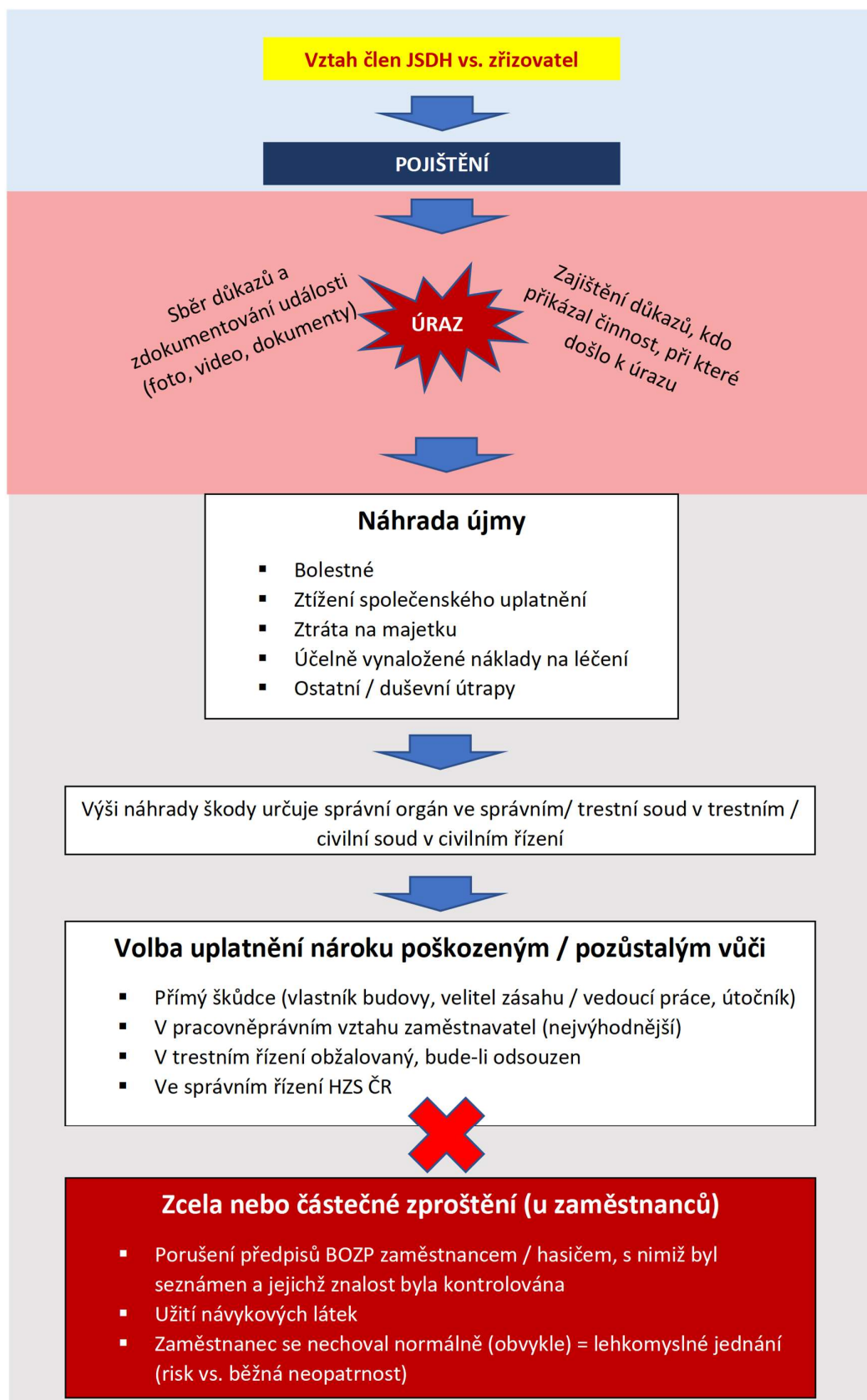
V případě, že došlo k úrazu člena JSDH obce při odborné přípravě organizované HZS, je třeba doložit:

- 1) program odborné přípravy (např. konspekt, rozvrh hodin),
- 2) prezenční listinu,
- 3) záznam o školení BOZP jsou-li v rámci odborné přípravy kladeny zvýšené nároky na BOZP (kurz MŘP, výcvik ve flashover kontejneru apod.),
- 4) interní sdělení, ve kterém popíše úraz, kompletnost dokladů a stanovisko, zda došlo nebo nedošlo k porušení právních předpisů.

V případě, že došlo k úrazu při taktickém či prováděcím cvičení, je třeba doložit kompletní dokumentaci ke cvičení dle interních aktů GŘ (Pokyn GŘ HZS ČR č. 7 ze dne 3. února 2009, kterým se stanoví postup pro přípravu a provedení prověřovacích a taktických cvičení, ve znění opravy tiskové chyby uveřejněné ve SIAŘ GŘ HZS ČR č. 11/2009 a Pokynu GŘ HZS ČR č. 34/2010 a č. 37/2014) případně HZS dotčeného kraje. Pro ucelení akcentujeme, že možnosti nařídit a schválit cvičení jsou limitovány právními předpisy

*** nehodící se škrkněte**

13. ZJEDNODUŠENÝ MODEL ODŠKODŇOVÁNÍ

SEZNAM POUŽITÉ A DOPORUČENÉ LITERATURY

BENEŠOVÁ, L. Analýza služebních úrazů u Hasičského záchranného sboru České republiky, rozbor jejich příčin a efekt rekonvalescence. Diplomová práce. Kladno: ČVUT FBMI. 2018. s. 188.

ŠUMPÍK, P. Dopad pracovních úrazů na činnost jednotky požární ochrany. Diplomová práce. Ostrava: VŠB FBI. 2010. s. 84.

BENDÁKOVÁ, L. Úrazy hasičů při zásahové činnosti. Diplomová práce. Ostrava: VŠB FBI. 2009. s. 69.

TOMŠEJ, Jakub. Zdraví a nemoc zaměstnance. Praha: Grada Publishing, 2020. Právo pro praxi. s. 196 ISBN 978-80-271-1015-5.

DANDOVÁ, E. Náhrada škody při pracovních úrazech a nemocech z povolání. Praha: Prospektrum, 2002. 311 s., ISBN 80-7357-018-1

PELCOVÁ, D. et al. Nemoci z povolání a intoxikace. Praha: Univerzita Karlova v Praze, Nakladatelství Karolinum, 2014. Učební texty Univerzity Karlovy v Praze. 316 s. ISBN 978-80-246-2597-3.

MIKYSKA, M. Odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání k 1. 1. 2010. Olomouc: ANAG, 2010. ISBN 978-80-7263-569-6.

DANDOVÁ, E. Odškodňování pracovních úrazů a nemocí z povolání. Praha: ASPI, 2004. 127 s. ISBN 80-7357-029-7.

JOUZA, L., DREXLEROVÁ, J. Průvodce odškodňováním pracovních úrazů a nemocí z povolání: Ladislav Jouza; Ke zrušení některých ustanovení zákoníku práce ústavním soudem / Jana Drexlerová. Praha: BMSS-Start, 2008. Průvodce extra, 3/2008. s. 87. ISBN 978-80-86140-48-3.

HOLUBCOVÁ, J. *Jak postupovat při uznávání nemoci z povolání*. Praha: vydavatelství *Economia, HR Management (HRM)*, 2012, roč. 8, č. 5, str. 56 - 57. [online]. [cit. 2021-02-08]. Dostupné z: <https://www.bozpinfo.cz/jak-postupovat-pri-uznavani-nemoci-z-povolani>

Statistické sledování HZS ČR [cit. 20. 8. 2020] Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/info-servis-statistiky.aspx>

Statistické ročenky HZS ČR [cit. 20. 8. 2020] Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/statisticke-rocenky-hasicskeho-zachranneho-sboru-cr.aspx>

Průběžné kvartální přehledy [cit. 20. 8. 2020] Dostupné z: <https://www.hzscr.cz/clanek/info-servis-statistiky-prubezne-ctvrtletni-prehledy.aspx>

SEZNAM POUŽITÉ A DOPORUČENÉ LITERATURY – PRÁVNÍ PŘEDPISY

Zákon č. 133/1985 Sb., o požární ochraně

Zákon č. 262/2006 Sb., zákoník práce, ve znění pozdějších předpisů

Zákon č. 89/2021 Sb., občanský zákoník

Zákon č. 320/2015 Sb., o Hasičském záchranném sboru České republiky a o změně některých zákonů (zákon o hasičském záchranném sboru)

Zákona č. 240/2000 Sb., o krizovém řízení a o změně některých zákonů (krizový zákon)

Zákon č. 239/2000 Sb., o integrovaném záchranném systému a o změně některých zákonů

Zákon č. 361/2003 Sb., o služebním poměru příslušníků bezpečnostních sborů

Zákon č. 309/2006 Sb., kterým se upravují další požadavky bezpečnosti a ochrany zdraví při práci v pracovněprávních vztazích a o zajištění bezpečnosti a ochrany zdraví při činnosti nebo poskytování služeb mimo pracovněprávní vztahy

Zákon č. 266/2006 Sb., o úrazovém pojištění

Nařízení vlády č. 361/2007 Sb., kterým se stanoví podmínky ochrany zdraví zaměstnanců při práci, ve znění pozdějších předpisů.

Nařízení vlády č. 276/2015 Sb., o odškodňování bolesti a ztížení společenského uplatnění způsobené pracovním úrazem nebo nemocí z povolání.

Nařízení vlády č. 277/2015 Sb., o postupu při určování výše náhrady za bolest a za ztížení společenského uplatnění příslušníků bezpečnostních sborů

Nařízení vlády č. 362/2005 Sb. o bližších požadavcích na bezpečnost a ochranu zdraví při práci na pracovištích s nebezpečím pádu z výšky nebo do hloubky

Nařízení vlády č. 101/2005 Sb., o podrobnějších požadavcích na pracoviště a pracovní prostředí

Nařízení vlády č. 352/2003 Sb., o posuzování zdravotní způsobilosti zaměstnanců jednotek hasičských záchranných sborů podniků a členů jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí nebo podniků

Vyhláška č. 104/2012 Sb., vyhláška o posuzování nemocí z povolání

Vyhláška č. 277/2015 Sb., o postupu při určování výše náhrady za bolest a ztížení společenského uplatnění příslušníků bezpečnostních sborů

Vyhláška č. 125/1993 Sb., kterou se stanoví podmínky a sazby zákonného pojištění odpovědnosti zaměstnavatele za škodu při pracovním úrazu nebo nemoci z povolání

Vyhláška č. 246/2001 Sb., o stanovení podmínek požární bezpečnosti a výkonu státního požárního dozoru (vyhláška o požární prevenci)

Vyhláška č. 247/2001 Sb., o organizaci a činnosti jednotek požární ochrany

Vyhláška č. 35/2007 Sb., o technických podmínkách požární techniky

Vyhláška č. 69/2014 Sb., o technických podmínkách věcných prostředků požární ochrany

Vyhláška č. 440/2001 Sb., o odškodnění bolesti a ztížení společenského uplatnění

SEZNAM POUŽITÉ A DOPORUČENÉ LITERATURY – METODICKÉ PŘEDPISY PRO ČINNOST JPO A JSDHO

Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR ze dne 13. 12. 2019, kterým se vydává Cvičební řád jednotek požární ochrany č. 60/2019

Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR ze dne 30. 11. 2017, kterým se vydává Bojový řád jednotek požární ochrany č. 41/2017

Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru ČR ze dne 8. 6. 2009, kterým se stanoví Řád výkonu služby v jednotkách HZS podniků, SDH obcí a SDH podniků č. 25/2009

3 Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky ze dne 27. ledna 2014, k odborné přípravě a odborné způsobilosti členů jednotek SDH obcí a jednotek SDH podniků č. 3/2014

Metodika pro zřizování jednotek sborů dobrovolných hasičů obcí MV – GR HZS ČR, Č.j. MV-52763-6/PO-2008

Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky ze dne 20. září 2007, kterým se stanoví zásady pro výkon služby a odměňování členů jednotek sborů dobrovolných hasičů vybraných obcí č. 50/2007

Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky ze dne 20. prosince 2013, kterým se stanoví základní zaměření pravidelné odborné přípravy jednotek požární ochrany a příslušníků Hasičského záchranného sboru ČR č. 50/2013

Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky ze dne 19. prosince 2013, kterým se stanoví normy znalostí hasičů č. 54/2013

Pokyn generálního ředitele Hasičského záchranného sboru České republiky ze dne 19. prosince 2013, k odborné způsobilosti zaměstnanců zařazených na vybraných funkcích v jednotkách hasičských záchranných sborů podniků a členů vykonávajících službu v jednotkách sborů dobrovolných hasičů obcí nebo podniků jako svoje zaměstnání v pracovním poměru č. 53/2013

Koncepce vzdělávání Hasičského záchranného sboru České republiky na roky 2016 - 2021 ze dne 15. 12. 2016 č. j. MV-158426-2/PO-PVP-2016

SEZNAM POUŽITÉ A DOPORUČENÉ LITERATURY – TÉMATA ODBORNÉ PŘÍPRAVY PRO FUNKCE

- Hasič: Č.j. MV-3270-7/PO-OVL-2014
http://metodika.cahd.cz/normy_znalosti_teze/NZ_SDH_H_2014_01_08.pdf
- Strojník JSDH, která disponuje CAS nebo AS: Č.j. MV-3270-8/PO-OVL-2014
http://metodika.cahd.cz/normy_znalosti_teze/NZ_SDH_S_s_CAS_2014_01_08.pdf
- Strojník JSDH, která nedisponuje CAS nebo AS Č.j. MV-3270-9/PO-OVL-2014
- Technik technické služby a chemické služby Č.j. MV-3270-10/PO-OVL-2014
http://metodika.cahd.cz/normy_znalosti_teze/NZ_SDH_T_TaCHS_2014_01_08.pdf
- Technik ochrany obyvatelstva: Č.j. MV-3270-11/PO-OVL-2014
http://metodika.cahd.cz/normy_znalosti_teze/NZ_SDH_T_OO_2014_01_08.pdf
- Velitel družstva a velitel jednotky SDH: Č.j. MV-3270-12/PO-OVL-2014
http://metodika.cahd.cz/normy_znalosti_teze/NZ_SDH_VDaVJ_2014_01_08.pdf
- Hasič: Č.j. MV-3270-13/PO-OVL-2014
http://metodika.cahd.cz/normy_znalosti_teze/Teze_OP_H_2014_01_08.pdf
- Strojník: Č.j. MV-3270-14/PO-OVL-2014
http://metodika.cahd.cz/normy_znalosti_teze/Teze_OP_S_2014_01_08.pdf
- Velitel družstva: Č.j. MV-3270-15/PO-OVL-2014
http://metodika.cahd.cz/normy_znalosti_teze/Teze_OP_VD_2014_01_08.pdf
- Souhrn všech metodických předpisů pro činnost JPO dostupné z: <http://metodika.cahd.cz/>